

Leto XVIII — 224

Ljubljana, december 1976

GRADISOV VESTNIK

GLASILO GRADISA

Iz današnje vsebine

- Dohodkovni
odnosi (2. str.)
- Tudi v Gradis
marketing koncept (3. str.)
- Naše Pobrežje (5. str.)

Mislimo na jutrišnji dan

Reelekcija že trka na vrata

Za vse uspehe, ki jih je Gradis dosegel v 31. letih svojega obstoja, gre brez dvoma največja zasluga žuljavim rokam naših delavcev ter strokovnjakov, ki so s svojim delom in zavestjo, z uvajanjem sodobne organizacije, tehnologije modernega poslovanja uspeli, da se je Gradis povzpel v sam vrh jugoslovanskega gradbeništva. Nobenega dvoma ni, da so k temu pripomogli tudi jasni idejnopolični cilji sindikata, zveze komunistov, mladinskih organizacij v podjetju, predvsem pa neizpodbitni dosežki v razvoju samoupravnih socialističnih družbenoekonomskih odnosov, in zavesti naših delavcev, da delamo, gradimo in živimo za sebe.

Vse to pa je bilo moč ustvariti le z ljudmi kakršne ima Gradis. Tu pa se začne kadrovska politika, in naša misel za jutrišnji dan.

Kaj je torej kadrovanje? Je bistveni in glavni del samoupravljanja, je najemanje, izbiranje, izobraževanje, proučevanje, nagrajevanje, napredovanje in upokojevanje ljudi, ki prihajajo, ustvarjajo, se izobražujejo ali odhajajo iz podjetja. Vsi pa smo povezani v določenem razmerju med seboj in organizirani v celoto. Vsak izmed zaposlenih ima določeno znanje, sposobnosti in lastnosti. Lastnosti pa so lahko prirejene, lahko smo si jih pridobili z izobraževanjem ali s proučevanjem, skratka s končnim delom na tem ali onem delovnem mestu. S kadrovanjem torej najemamo, izobražujemo, premeščamo različne lastnosti, iz katerih vzpostavljamo razmerja med ljudi in s tem organizacijo podjetja. Zato tudi kadrovanje proučujemo iz dveh vidikov.

Iz stališča organizacijskega procesa in poslovnega vida. Razlika je samo v tem, če ga proučujemo s prvega stališča, bomo bolj spoznali kadrovanje in organizacijo, kot če ga proučujemo z drugega stališča.

Ljudje niso številke in tega se v Gradisu dobro zavedamo. Spoštujemo in dajemo vsa priznanja delavcem, ki danes zasedajo odgovorna mesta v podjetju. Zato bomo tudi v bodoče upoštevati težnje in hotenja posameznikov, ter se v okviru družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov pogovarjali o naši prihodnosti. Za razmišljanje je še dovolj, vendar nas reelekcija ne sme najti nepripravljene.

Ze iz tega sledi, da nam ni in nam ne more biti vseeno kakšne ljudi dobimo v podjetje še posebno pa kakšni ljudje bodo v bodoče prevzeli vodilna in vodstvena delovna mesta, skratka mesta poslovnih organov. Pri tem ne gre za število ljudi, temveč tudi za ustrezno kvaliteto osebj, torej za njih lastnosti. Cim višja so ta delovna mesta, tembolj je potrebno, da poleg strokovnega znanja damo še večji pomen tudi karakternim, družbenim in etič-

nim lastnostim posameznikov. V Gradisu imamo dovolj dobrih kadrov, ki izpolnjujejo gornje pogoje, predvsem pa moramo upoštevati pri reelekciji tudi sedanje delo, kako so se vključili v samoupravljanje in kako so upoštevali in usklajevali določena razmerja med ljudmi, kako so izvajali samoupravljanje in na osnovi novih samoupravnih odnosov zagotavljali takšno organizacijo, kot jo je opredelila naša ustava in nov zakon o združenem delu.

Iz tega sledi, da kadrovanje zagotavlja ustrezno stvarno organizacijo združenega dela na osnovi resničnih samoupravnih odnosov, ti pa zagotavljajo stvarnost skupnega delovanja.

Pri evidentiranju kandidatov za prihodnje naloge bomo predvsem upoštevali dosedanje delo kandidata ter možnosti napredovanja kandidatov iz lastnih vrst, seveda imajo pravico, da se za poslovska delovna mesta potegujejo tudi kandidati izven podjetja. Vendar je potrebno upoštevati, da kandidati iz podjetja bolje poznajo organizacijo in način poslovanja v podjetju, poslovno politiko, razmere v katerih usklajujemo medsebojne odnose ter večino ljudi, ki so bistvo osnove celotnega poslovanja. Zaradi tega je evidentiranje oziroma kandidiranje delavcev iz podjetja sestavni del solidnega kadrovanja. Pri izbiri kandidatov je potrebno upoštevati tudi nove pobude za organizacijo, za utrjevanje delavskega samoupravljanja in razvijanje poslovanja. Zato moramo v vsakem članu podjetja, ki bo predvidoma zasedel to ali ono odgovorno delovno mesto ponovno pregledati in voditi sistematično evidenco o zahtevah dela na teh delovnih mestih, o potrebnih značilnostih in lastnostih, ki jih mora imeti predvideni kandidat. Za tiste pa, ki že zasedajo odgovorna delovna mesta in bodo ta delovna mesta po reelekciji ponovno prevzeli oziroma kandidirali, pa dokumentacijo o njihovem dosedanjem delu, dosežkih na delovnih mestih, mnenju kolektiva in družbenopolitičnih organizacij, strokovno oceno itd.

Ob tem razmišljanju se moramo nasloniti tudi na tisti del akcijskega programa stabilizacije, ki govori o kadrih in zahtevah delovanja skupnih služb. V vsakem primeru pa bodo morali samoupravni organi, konferenca zveze komunistov in sindikata ter kadrovska služba pri izbiri kandidatov opraviti svojo odgovorno vlogo.

Lojze Cepuš

Ponujena roka kulture

V zadnjem času je v naši družbi prisotna poudarjena vloga in pomen kulture v življenju in ustvarjanju delavcev. Čeprav ne gre ocenjevati pomena, ki ga je kultura imela v polpreteklem obdobju, kot zastopano dejavnost, smo vendarle doživljali počasen a vztrajen proces odmika kulture od baze, torej od delovnih ljudi. Morda ta odmik ni bil enako močno prisoten v vseh zvrsteh kulture, v celoti vzeto pa je le pomenil nevarnost, da kultura postane privilegij izbrancev. Predvsem kot posledica socialnih neenakosti v tem obdobju.

Nujno se je pokazala potreba po spremembi odnosa kulture na vseh področjih. To pomembno nalogo je najprej obdelal X. kongres ZKJ čigar idejnopolične osnove so bile podlaga resoluciji o kulturnem življenju delavcev, ki jo je sprejel VII. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije. Zadnji kongres slovenskih sindikatov pa je jasno začrtal vsebino in sprejel naloge slovenskih sindikatov na kulturnem področju. K temu so pripomogle tudi nove oblike samoupravnega dogovarjanja v okviru samoupravnih interesnih skupnosti na področju kulture v republiki in občinah.

Glavne značilnosti kongresnih dokumentov, ki kot nosilca izvajanja programov kulturnih aktivnosti postavljajo sindikalne organizacije, da vodijo pobude in ustvarjalne akcije v obliki stalnega procesa, so predvsem naslednje:

— da delavski razred kot osnovna družbena sila postane odločujoč dejavnik kulturnega napredka,

— da odločajo tudi o tistem delu družbene reprodukcije, ki zadeva kulturni razvoj sredine v kateri združuje svoje delo,

— da postane kultura vsebina dela in življenja delavcev s čimer naj bi bila kultura vse manj le okras ali posebna družba kulturnih ustanov le za izbrance,

— da se nenehno in načrtno spodbuja kulturna rast delovnih ljudi, ker je to hkrati tudi pogoj za rast socialistične samoupravne družbe,

— da bodo dani pogoji za živo, široko pretakanje pravih kulturnih vrednot,

— da bodo odstranjene osamitve posameznih socialnih struktur in ovire, ki jih socialna neenakost postavlja med ljudi,

— da spodbujamo in se borimo za take samoupravne odnose, ki bodo brez posrednikov povezovali neposredne proizvajalce in kulturne delavce.

Spričo različnih možnosti dela in pogojev ter predvsem ob upoštevanju dosedanjega kulturnega življenja delavcev je odvisno, kakšne kulturne programe bomo sprejemali. Pretehtati je treba kaj v določenem okolju je oziroma ni mogoče sprejeti. Predvsem je velikega pomena, da izhajamo iz preverjenih potreb in želja delavcev, iz materialnih pogojev in ne nazadnje iz poznavanja okoliščin, ki vplivajo na že doseženo stopnjo nivoja kulturne razgledanosti vsakega posameznika.

Pri oblikovanju koncepta kulturne politike in izdelavi programov moramo nujno upoštevati različnosti, ki jih pogojujejo npr.: narava dela (posebnosti gradbeništva), lokacija dela (med seboj oddaljena gradbišča, ali je lokacija dela v kulturno razvitem ali nerazvitem okolju), sestav delavcev (številčno razmerje med spoloma, starostna struktura, narodnostna pripadnost), poznavanje možnosti za kulturno življenje v regiji (seznam vseh kulturnih organizacij in ustanov in njihov repertoar, lokacijo teh ustanov in njihov repertoar, lokacijo teh ustanov z ozirom na potrebo po prevozu delavcev od kraja bivanja do kulturne ustanove), ekonomski položaj TOZD in samih delavcev (višina dohodka in osebnih dohodkov), razvitost samoupravljanja v TOZD od katere je odvisno v kolikšni meri delavci samoupravno in odgovorno sami odločajo o svojih kulturnih potrebah in sredstvih za njih zadovoljevanje.

Pričeti je vsekakor potrebno s organiziranjem delavcev v tem smislu, da aktivno sodelujejo pri oblikovanju kulturne politike v TOZD povezujoč se pri tem s kulturno politiko širše skupnosti. To povezovanje je posebej dobrodošlo v manjših TOZD kjer skoraj praviloma nimajo lastnih kulturnih akcij ali društev in je za uspešno izvajanje zadovoljevanja kulturnih potreb nujno navezati stike in oblike sodelovanja pri oblikovanju kulturne ponudbe s kulturnimi institucijami v krajevnih skupnostih oziroma občin. Ni odveč pripomniti, da sem sodi tudi sodelovanje z občinskimi sindikalnimi forumi oz. njenimi komisijami za kulturo, ki so nosilci konkretnih kulturnih akcij in zadržani za pomoč oziroma krepitev vloge osnovnih sindikalnih organizacij (posvetovanja, seminarji) na področju kulture.

Pri preverjanju potreb in želja delavcev se sindikalna organizacija poslužuje najbolj primerne oblike, odvisno od možnosti. Zelo primerna oblika je organiziranje razgovora z delavci, kjer v najbolj neposredni obliki zvemo za želje, potrebe in nagnjenja. Tudi ustna ali pisarna anketa lahko predstavlja občasno ali še boljše, stalno obliko zbiranja podatkov. Pri raznih oblikah preverjanja lahko sindikalne organizacije pritegnejo k sodelovanju kadrovske, izobraževalne, informacijske ali kako drugo strokovno službo.

Za učinkovito uresničevanje kulturnih programov, ki morajo predvsem predstavljati skupek želja in potreb delavcev, pa moramo seveda zagotoviti v sindikalnih organizacijah ustrezne kadre, ki bodo sposobni sprejete programe uspešno realizirati. Ker praviloma v manjših TOZD nimamo poklicnih organizatorjev kulturnega življenja (obstaja mnenje po katerem naj bi v delovnih organizacijah z nad 1000 delavci uvedli delovno mesto poklicnega organizatorja) je eden prvih korakov v kadrovanju, izobraževanju v smislu vztrajnega in sistematičnega usposabljanja nepoklicnih organizatorjev, spodbujevalcev, animatorjev kulturnega življenja v TOZD. Predvsem je pomembno, da v to usposabljanje vključujemo tiste delavce, ki že čutijo do kulture ljubiteljska nagnjenja, tiste, ki so se že doslej na tem področju izkazali kot sposobni nosilci kulturnega udejstvovanja in poznajo dogajanja na področju kulture tako v delovni sredini kot v širši regiji ter imajo smisel za načrtovanje in komunikativnost.

Poleg organizatorja kulturnega življenja in morebitnih animatorjev je nujno, da v vsaki osnovni sindikalni organizaciji deluje še komisija za kulturo. Njena prisotnost marsikje ne sega dlje od nominacije na občnih zborih. Učinkovitost kulturnega življenja v določeni sredini je v veliki meri odvisna od aktivnosti te komisije, katere delo se mora predvsem odražati v analiziranju stanja, zbiranju predlogov in dajanju pobud. Skupno s organizatorjem kulturnega življenja in animatorji predstavlja komisija jedro kulturne aktivnosti, okoli katerega se zbirajo tisti, ki kažejo interes do lastnega in družbenega kulturnega razvoja.

Organizatorji kulturnega življenja se morajo nenehno truditi zbujati interes delavcev za konkretne kulturne aktivnosti. Pri iskanju najbolj učinkovitih prijemov zbujanja zanimanja, širjenja in zadovoljevanja kulturnih potreb, največkrat ne gre brez oblike informativno-propagandne vsebine. »Kulturna informacija« bi morala postati sestavni del v vseh oblikah informiranja primernih v konkretnih sredinah. Razni prospekti, bilteni razdeljeni med delavce, lahko zbudijo nesluten odziv tudi pri tistih, ki nimajo sicer pogostih, stalnih stikov s kulturnimi dogajanj. Preko oglasne deske ali še boljše z neposredno ustno informacijo lahko v sorazmerno kratkem času vzpostavimo stik z željami in potrebami delavcev in na ta način oblikujemo obnadaljevanje na 5 strani)

Izobraževanju smo vedno posvečali veliko pozornost

Samoupravljanje - osnov jugoslovenske zajednice

Na kraju 1976. godine jugoslovensko društvo, ne bez razloga, može da bude zadovoljno onim što je postiglo. Malo je zemalja koje su kao svoja osnovna opredeljenja u prvi plan stavila samoupravljanje i ravnopravnost svih naroda i narodnosti. Ideja o ravnopravnosti, rodjena u toku narodnooslobodilačke borbe, utkana je u sve pore jugoslovenskog društva, ona predstavlja osnov i uslov opstanka mnogonacionalne zemlje kao što je Jugoslavija.

Novi Ustav SFRJ omogućio je da se u Jugoslaviji još više učvrste opredeljenja AVNOJ-a, stvorio je uslove da jača solidarnost jugoslovenskih naroda. Neposredno upravljanje i raspolaganje dohotkom u udruženom radu čini materijalnu osnovu ove ravnopravnosti. Dosledno je sprovedeno načelo da republike i autonomne pokrajine samostalno uređuju svoje unutrašnje odnose i odlučuju o zajedničkim poslovima i interesima u federaciji. Time je, kako se ističe, potvrđena pravilnost naše nacionalne politike, a kod radnih ljudi snažno pojačano osećanje nacionalne slobode, samoupravne samostalnosti, ravnopravnosti i bezbednosti, što bitno sužava prostor i mogućnosti probijanja tendencija buržoaskog i birokratskog nacionalizma i separatizma.

Uvodjenje delegatskog principa u svim oblastima društvenog odlučivanja predstavlja, bez sumnje, jednu od najkrupnijih promena u našem političkom sistemu. Danas se već može konstatovati da je delegatski sistem znatno doprineo razvoju socijalističke samoupravne demokratije. Još više je podstaknut i otvoren proces širokog uključivanja radničke klase, radnih ljudi i svih građana u rešavanje društvenih pitanja. U delegacijama danas deluje oko dva miliona članova, od kojih je polovina iz neposredne proizvodnje. Način donošenja niza značajnih saveznih zakona, zatim godišnjih rezolucija o ekonomskom i socijalnom razvoju, planova razvoja, društvenih dogovora, kao i demokratsko usaglašavanje različitih interesa pred čitavom javnošću, najbolje potvrđuje demokraciju i efikasnost delegatskog principa odlučivanja. Potvrda stabilnosti i vitalnosti našeg sistema jeste i činjenica da proteklih dve i po godine, od donošenja novog Ustava SFRJ, nije došlo do situacije da Predsedništvu SFRJ bude upućen predlog za donošenje zakona o privremenim merama zbog nesaglasnosti republika i pokrajina.

Novi način odlučivanja u federaciji potvrdio je svoje prednosti. Dosadašnja praksa pokazuje da je za uspešno usaglašavanje stavova republika i pokrajina neophodno veće poznavanje i uvažavanje aktuelnih problema i interesa svake republike i pokrajine i interesa jugoslovenske socijalističke zajednice kao celine.

Udruženi rad je duže vreme bio samo teorijska, dobro zamišljena kategorija, pa često i fraza. Skupština Jugoslavije usvojila je posle dvogodišnjeg rada konačan tekst Zakona o udruženom radu.

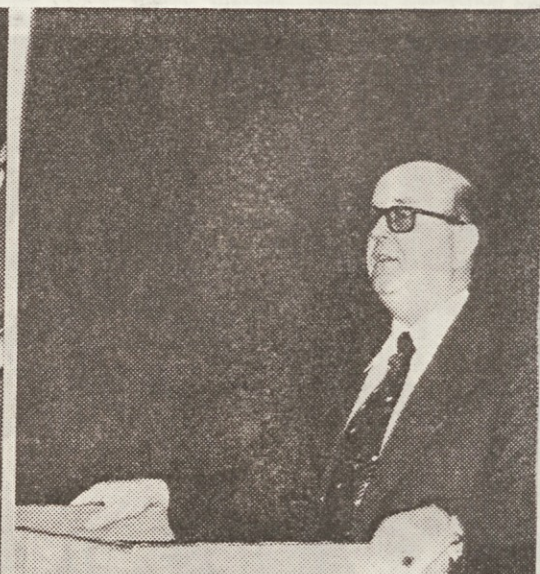
Javna diskusija pokazala je punu zainteresovanost svih Jugoslovena za taj zakon, za njegovu što bržu primenu. I pored pozitivnih rezultata, samoupravno organizovanje udruženog rada teklo je do sada prilično sporo. Reč je o uspostavljanju novih, naprednijih oblika proizvodnih odnosa, gde svaka improvizatorska brzopletost može naneti ozbiljnu štetu.

Donošenje Zakona o udruženom radu predstavlja jedan od najkrupnijih uspeha jugoslovenske radničke klase i svih radnih ljudi ove zemlje. Naravno, od donošenja zakona do njegove primene put je dug i složen, ali činjenica da radni ljudi Jugoslavije raspolazu tako značajnim zakonskim dokumentom, svakako će uticati na uspešnije i brže konstituisanje udruženog rada i na preuzimanje funkcija koje mu po Ustavu pripadaju.

N. Korać

Dobitnici prve i druge Gradisove nagrade: Božo Lukač, Iko Ravnikar, Albert Praprotnik i Jancz Ferline

Gradisovi nagradjenci ob podelitvi: Vital Ahačič, Bogomil Košar, Franc Rogač i Tomo Zorman. V imenu svih nagradjencev se je kolektivu zahvalil za dodeljena priznanja Iko Ravnikar

Zakon o združenom delu daje zelo velik poudarek pravicam i dolžnostim delavcev v združenem delu glede medsebojnih dohodkovnih odnosov. Samoupravno združevanje dela in sredstev predstavlja materialno podlago sodobne proizvodnje, ki temelji na tehnično-tehnološkem napredku in na rasti proizvodnosti dela. Na tej podlagi je mogoče pospešiti rast razširjene reprodukcije vsake TOZD in s tem celotne družbene skupnosti.

Združevanje tekočega in minulega dela zaradi ustvarjanja nove vrednosti na principu skupnega dohodka in udeležbe v njem vseh, ki so sodelovali pri ustvarjanju, omogoča utrjevati samoupravni položaj delavca pri upravljanju in odločanju o celotni reprodukciji in pri gospodarjenju s sredstvi v družbeni lasti.

S tem se tudi odvrača od drobnolastniške miselnosti in zapiranja vase posamezne TOZD, ko se brigajo samo za sebe in za svoj dohodek brez širokih možnosti za razvoj, ki se lahko osnujejo le na medsebojnem povezovanju in ustvarjanju dohodkovnih odnosov na principu združevanja dela in sredstev.

Pravico do deleža v skupno ustvarjenem dohodku imajo delavci v TOZD, ki združujejo delo in sredstva z delavci drugih TOZD, kadar pravico do deleža predvidijo v samoupravnem sporazumu o združevanju v delovno organizacijo.

Dva načina uveljavljanja deleža sta v skupno ustvarjenem dohodku in sicer:

1. kot delež v skupnem prihodku in
2. kot delež v skupnem dohodku.

Medsebojne odnose pri ustvarjanju skupnega prihodka ali skupnega dohodka je potrebno urediti s samoupravnimi sporazumi, glede na to, ali gre za skupni prihodek ali dohodek.

1. Udeležba na skupnem prihodku

Skupni prihodki so vsi prihodki, ki so bili ustvarjeni s prodajo proizvodov ali storitev in so rezultat skupnega dela delavcev v dveh ali več temeljnih organizacijah (TOZD), ki so v sestavi ene delovne organizacije ali več delovnih organizacij. Predvsem gre za fazno proizvodnjo.

Udeležba v skupnem prihodku se izračuna na ta način, da se upoštevajo proizvodni faktorji, v katerih se izraža vloženo živo in minulo delo posamezne TOZD, tj. udeležena. Upoštevajo se doseženi dohodek udeleženca v tem skupnem prihodku. Udeležba se ureja po tržnih cenah ali po sporazumno določenih internih cenah na podlagi meril, s katerimi se izraža vloženo živo in minulo delo posameznega udeleženca.

Zagotoviti se morajo tudi pogoji za povečanje produktivnosti dela, za čimbolj gospodarno in učinkovito izkoriščanje družbenih sredstev pri delu in poslovanju ter za zmanjšanje materialnih in drugih stroškov poslovanja TOZD, ki so bile udeležene pri ustvarjanju tega prihodka.

S tem, da se uvede udeležba v skupnem prihodku, se morajo urediti enakopravni odnosi med TOZD. Usklajujejo se plani, določajo standardi materialnih stroškov, amortizacijske stopnje in podobno. Dogovor je tudi o medsebojnih odnosih glede določanja poslovne in razvojne politike udeležencev ter kako se usklajujejo stališča o skupnih zadevah. Določiti je potrebno še način prevzemanja rizika in oblike medsebojne odgovornosti in odgovornosti v pravnem prometu s tretjimi osebam pri ustvarjanju skupnega prihodka.

Ni potrebne neke čvrste organizacijske oblike med TOZD, ki vzpostavljajo dohodkovne odnose na principu udeležbe v skupnem prihodku.

Pri uveljavljanju udeležbe v skupnem prihodku ni pogoja, da bi se združila denarna sredstva ene ali več TOZD v drugo, kjer bi se s temi sredstvi skupno z delom delavcev te druge TOZD ustvarjalo dohodek, na katerem nastane pravica do udeležbe. Delež v skupno ustvarjenem dohodku kot delež v skupnem prihodku se priznava na podlagi cen, po katerih se razporeja skupni prihodek in meril, ki dajo primerjavo oziroma razmerja, po katerih se priznava udeležencem delež.

2. Delež v skupnem dohodku

Pravica do deleža v skupno ustvarjenem dohodku se lahko uveljavlja, kadar delavci ene ali več TOZD združujejo svoja sredstva z delavci druge TOZD, ki z združenimi sredstvi skupno s svojim delom in eventualno še z lastnimi sredstvi ustvarja dohodek.

Pod skupnim dohodkom je mišljen dohodek, ki ga skupno ustvarijo TOZD, ki pri svojem poslovanju uporabljajo sredstva drugih TOZD in tiste TOZD, ki imajo pravico do deleža v skupnem dohodku.

Delež v skupnem dohodku iz dela in sredstev se uveljavlja glede na rezultate, ki so bili doseženi pri uresničevanju ciljev združevanja dela in sredstev. Pogoji morajo biti sporazumno določeni. Upoštevati morajo tudi to, da so dolžni trpeti rizik pri poslovanju tudi delavci v TOZD, ki združujejo delo in sredstva in ne samo delavci v TOZD, ki delajo z združenimi sredstvi.

Združevanje dela in sredstev nastopa:

- a) če ena ali več TOZD vložijo — združi v neko drugo TOZD svoja denarna sredstva ali druge pravice, ki lahko tvorijo združena sredstva, (tj. minulo delo)
- b) delavci druge TOZD z združenimi sredstvi TOZD (iz minulega dela) delajo in tako združujejo s temi sredstvi svoje delo;
- c) lahko ima druga TOZD, v katero so združena denarna sredstva, tudi svoja sredstva in tako tudi ta sredstva delavci združijo ter skupno s svojim delom ustvarjajo dohodek. Na tem dohodku imajo delavci TOZD, ki so združili svoja denarna sredstva in pravice, ki tvorijo združena sredstva in delavci TOZD, v katero so združili ta sredstva, pravico do deleža po svojem prispevku. Prvi na podlagi prispevka v denarju (delež iz minulega dela) drugi, v katero so sredstva združena pa 1. na podlagi prispevka v delu (delež iz živega dela) in 2. na podlagi prispevka v denarju (minulo delo) če imajo lastna sredstva in še na podlagi prispevka v delu.

Izhodišče za urejanje družbeno-ekonomskih dohodkovnih odnosov med TOZD in drugimi organizacijami združenega dela je družbena lastnina. Na tej podlagi je prvenstveno treba poudariti načelo da se TOZD med seboj ne povezujejo le preko trga s kupoprodajnimi in kreditnimi odnosi pod pogoji klasične blagovne menjave.

Nastajajo potrebna razmerja, ko se sicer ohranijo klasični kupoprodajni odnosi med TOZD v sestavi iste delovne organizacije vendar na principu dogovorene interne cene.

Morali bomo uvažati obliko pridobivanja dohodka posamezne TOZD z udeležbo v skupaj ustvarjenem dohodku. Ta oblika je razvitejša, ker

združevanje sredstev omogoča uresničevanje določenih skupnih interesov.

Katero od oblik skupnega ustvarjanja dohodka naj bi pri nas uvažali, kot najbolj primerno, je prav gotovo odvisno od sedanje delitve dela med TOZD.

Udeležba na skupnem prihodku prihaja v poštev pri fazni proizvodnji. Takšnih povezav je v naši organizaciji malo. Nastopajo predvsem pri strojno prometnem obratu in pri železokrivski dejavnosti. Udeležba na skupnem dohodku, pri kateri je predpogoj združevanje sredstev in dela in na tej podlagi uveljavljanje deleža, je možna pri vseh medsebojnih odnosih, ko se zasledujejo skupni cilji, ki se lahko dosežejo z združevanjem dela in sredstev.

Delež pri skupnem prihodku se ureja s cenami in pomožnimi merili, po katerih se tudi upoštevajo vloženo živo in minulo delo posameznega udeleženca. Cene so lahko tržne ali interne. Pri udeležbi na skupnem dohodku se deleži ravna po višini prispevka posameznega udeleženca, ki ga je dal s sredstvi ali delom oz. sredstvi in delom. Torej po vrednosti v denarju (minulo delo) in vrednosti iz dela (živo delo).

Ko TOZD sporazumno določajo cene, upoštevajo:

1. trajnejše odnose v gibanju cen in druge pogoje na trgu;
2. merila, določena v samoupravnem sporazumu o teh cenah, katerega sklenejo TOZD med seboj in v skladu s samoupravnim sporazumom o združevanju TOZD v delovno organizacijo.

Z združevanjem sredstev za skupna vlaganja in dela s temi sredstvi se ustvarja dohodek. Če tega dohodka ne bi zanesljivo pričakovali, združevanja sredstev in dela ne bi bilo. Koliko dohodka bo kdo dobil, je odvisno od tega, koliko je vložil svojih sredstev in dela in od tega, kakšen je skupaj ustvarjeni dohodek. Vrnjena morajo biti tudi združena sredstva v roku po sklenjenem sporazumu.

Pri odločanju o tem, koliko sredstev se naj združuje, je potrebno poudariti, da je temeljni ekonomski princip reprodukcije, da se dobijo maksimalni ekonomski rezultati z minimalnim vlaganjem v reprodukcijo. Zato je potrebno meriti, kolikšna bo donosnost, upoštevajoč pri tem dohodek in angažirana sredstva, če se bodo sredstva ene TOZD ali več TOZD združevala v drugo TOZD, ko se zasledujejo skupni poslovni cilji. Pri tem je treba uporabiti pokazatelje, ki bodo pokazali učinkovitost korišćenja angažiranih sredstev, dalje pa tudi rezultate dela.

Z. R.

Gradisov vestnik

»Gradisov vestnik« izdaja delavski svet podjetja Gradis. Ureja ga uredniški odbor. Odgovorni urednik Lojze Cepuš. Tehnični urednik Matija Krnc. Tisk Tiskarna Tone Tomšič v Ljubljani — izhaja mesečno.

Tudi v Gradis marketing koncept

Dosedanji razvoj naše družbe in predvideni razvoj našega podjetja postavljata pred Gradisov kolektiv velike naloge. Z uvajanjem samo tehničnih in tehnoloških novosti teh nalog ne bomo zmogli. Vso pozornost moramo zato posvetiti sodobnim vodstvenim in organizacijskim prijemom. V Gradisovem vestniku je vedno več člankov, ki opozarjajo na to našo družbeno dolžnost in hkrati ustvarjajo potrebno vzdušje in pripravljenost za uvajanje teh novosti.

Marketing koncept in poslovna politika

Izhajamo iz temeljev naše socialistične samoupravne družbe:

- oblast delavskega razreda,
 - družbena lastnina produkcijskih sredstev,
 - družbeni značaj dela in pravica do dela z družbenimi sredstvi,
 - samoupravni položaj delavca in delegatski sistem ter temeljne značilnosti našega gospodarstva, ki so
 - enotno jugoslovansko tržišče,
 - samoupravljanje,
 - planiranje.
- TOZD (temeljne organizacije združenega dela) predvsem pa iz značilnosti in posebnosti proizvodnega procesa in poslovanja v gradbeništvu.

Te značilnosti oblikujejo okolje, v katerem posluje podjetje. To okolje — ožje in širše — pa se stalno razvija tako, da je uspeh podjetja v največji meri odvisen od njegove usposobljenosti za prilagajanje. Ta prilagodljivost se odraža v poslovni politiki podjetja. »Sama poslovna politika pa je ustvarjalno odločanje o temeljnih poslovnih ciljih, o strategiji in strukturah ter o pravih ciljnega obnašanja za uresničevanje smotrov temeljnih organizacij in podjetja. Temeljiti mora na sistemskem pristopanju k problemom, kvalitetnem odločanju na osnovi dosežkov upravljalne znanosti in v motiviranju upravljalcev ob odločanju in izvajanju« (Dr. J. Kralj).

Za tako politiko je izhodišče v družbenem pogledu samoupravljanje, v upravljalno-tehničnem pogledu pa sistemsko upravljanje. S poslovno politiko mislimo na temeljno politiko, tekočo poslovno politiko in na razvojno politiko. Vsaka teh politik pa mora biti razumljiva delovni skupnosti, da bo le-ta lahko vplivala na njeno oblikovanje in vodenje.

Naše gospodarstvo je sprejelo tržno-planski koncept. Obnašanje podjetja mora zato biti skladno s tem konceptom tako, da bo zadovoljilo potrebe in pričakovanja družbe. Vodenje takšne politike pa omogoča marketing koncept. Marketing je poslovna aktivnost, ki povezuje proizvodnjo s potrošnjo (tržiščem) in to

tako, da se v največji meri zadovoljijo potrebe družbe, ki se na tržišču javljajo kot povpraševanje. Za boljše razumevanje navajam še dve definiciji:

»Marketing je filozofija poslovne aktivnosti, ki je izvor koriščenja in usmerjanja celokupnega napa osnovne organizacije združenega dela s ciljem, da se zadostijo družbeno pozitivno valorizirane potrebe na določeni stopnji razvoja socialističnih odnosov« (Dr. R. Olgraz)

»Marketing je miselnost o celotnem poslovanju s tržnega vidika. To je celovito poslovanje gledano z vidika njegove končne posledice, kar pomeni z vidika odjemalca. Briga in odgovornost za marketing mora zaradi tega prežemati vsa področja podjetja« (P. E. Drucker).

Marketing je torej ekonomski proces in je sestavni del procesa proizvodnje. Usmerja proizvodnjo v skladu z družbenimi potrebami. Marketing koncept je potem specifična filozofija, na kateri se gradi poslovna politika podjetja.

Bistvo marketing koncepta je v tem, da se v gospodarski organizaciji združijo, koordinirajo in sinhronizirajo vsi napor, sredstva in poslovne aktivnosti z namenom in ciljem izboljšanja splošne ekonomske učinkovitosti podjetja in to z ukrepi tekoče in dolgoročne poslovne politike, ki je usmerjena k tržišču in od tržišča k podjetju.

Za marketing je značilen sistemski pristop. To pomeni, probleme je potrebno obravnavati v sklopu celote in ne ločeno. Takšen pristop narekujejo nagli razvoj tehnike, razvoj poslovnih znanosti in zakon o združenem delu.

Marketing koncept in skupne službe

Gradis je glede nivoja sredstev ter znanja in izkušenj tehničnega kadra na samein vrhu. Po komercialni plati (vodstveno-organizacijski vidik) pa zaostaja in ne izkorišča dovolj svojih prednosti, ki danes še obstajajo. To je razumljiva posledica dolgoletne proizvodno-tehnične usmerjenosti. Če hočemo da bo Gradis kot sistem in kot celota uspešno deloval in se razvijal, morajo med deli sistema, to

je TOZD, vladati ustrezne relacije oziroma zbir pravih odnosov.

- v posamezni temeljni organizaciji združenega dela
- med TOZD
- med TOZD in skupnimi službami
- med TOZD in zunanjim okoljem
- med celotnim sistemom in zunanjim okoljem.

Na kakšnih temeljih bi naj gradili te odnose, je povedano v začetku in imamo zapisano v samoupravnih aktih našega podjetja. Zgodovinski razvoj našega podjetja nas uči, da bi na tem področju morali največ pričakovati od skupnih služb. Pojmovanje, da so skupne službe servis za opravljanje skupnih poslov za TOZD, je zgrešeno. Glavne naloge skupnih služb bi morali videti v:

- zagotavljanju trajnega obstoja podjetja
 - v koordiniranju in usmerjanju dejavnosti TOZD tako, da bodo doseženi anergijski učinki ($2 + 2 = 5!$)
 - v predstavljanju podjetja kot celote in v zagotavljanju udarnosti, enotnosti in easičnosti podjetja.
- Takšno gledanje bi moralo prevladati v celotnem podjetju. Seje tako čvrsti in močni (ne samo veliki) bi povsem pripravljeni stopili v GAST. Na tej poti pa imamo še določene »opravke«.

Premalo se še zavedamo pomena raziskave tržišča, zbiranja in analiziranja teh podatkov ter posredovanja istih na ustrezna delovna mesta. Raziskava tržišča bi v našem primeru morala zajeti naslednja področja:

- gospodarsko in politično raziskovanje okolja
- raziskovanje investitorjev
- raziskovanje konkurence
- raziskovanje projektivnih birojev in inženiring organizacij
- raziskovanje tehnologije
- raziskovanje ponudb
- raziskovanje prodajnih poti
- raziskovanje nabavnih poti
- raziskovanje stikov z javnostjo
- raziskovanje cen in finančnega trga
- posebne raziskave (licence, razvoj, inovacije)
- raziskave angažiraja v tujini
- raziskovanje samoupravnih odnosov

Na raziskave in posredovanje teh informacij se takoj navezuje informacijski sistem, ki v sedanji obliki ne dohaja potreb podjetja.

Tudi razvojno dajemo prepočasi mesto, ki mu pripada. Daleč prepočasi skušamo popolniti že predvidena delovna mesta. Kadrovska politika in politika nagrajevanja bi morala odigrati vidnejšo vlogo. Zato naj ne bo odveč, če ponovimo že tolikokrat izrečene besede: razvoj je ena najvažnejših temeljnih funkcij (nadaljevanje na 4. strani)

Predstavniki občinske skupščine Ljubljana Moste-Polje in Gradisa so hitro našli skupen jezik

»Gradis je res orjak!«, so dejali Moščani

Predsednik občinske skupščine občine Ljubljana Moste-Polje Marjan Moškrinj je vodil delegacijo

Naši jubilanti

V slavnostnih dneh v počastitev praznika 29. novembra so se po vseh TOZD vršile svečane proslave, na katerih so poleg kulturnega programa in govorov ob prazniku, podelili gradisovim delavcem, ki so že 10, 15, 20, 25 in 30 let v podjetju jubilejne nagrade.

Vsem jubilantom, še posebno pa 30-letnikom, iskreno čestitamo in želimo pri nadaljnjem delu še veliko zdravja in osebnega zadovoljstva, na delovnem mestu pa obilo delovnih uspehov.

Jubilejna priznanja so prejeli:

30 letniki

TOZD GE Jesenice

Ambrožič Marica, Čelik Vlado, Čebašek Vinko.

TOZD GE Ljubljana

Mikec Ivan, Podgoršek Ivan.

TOZD GE Maribor

Habjan Leopold, Kohek Tobija, Krušič Janez, Kerenčič Ivan.

TOZD GE NG Maribor

Urh Ivan, Drašković Franc.

TOZD GE Ravne

Ciringer Ivan

TOZD KO Ljubljana

Mlinar Janez, Pečlin Vojteh, Zajc Marija, Drole Edo.

TOZD KO Maribor

Stropnik Valter, Kalšan Josip.

TOZD LIO Škofja Loka

Fojkar Leopold, Sosič Julij.

TOZD SPO Ljubljana

Kobal Alojz, Gergolet Marčelo.

TOZD Centralna železokrivnica

Merlak Marjan

Skupne službe

Keržar ing. Hugo, Klemenčič Dora, Lenšček Anica, Martinšek Anton, Polak Mirko, Ravnikar Iko.

25 letniki

TOZD GE Celje

Bezjak Martin, Žalik Jože, Benko Bela, Krnjak Matija.

TOZD GE Jesenice

Cesnjak Tomo, Laharnar Bojan, Lazar Alojz, Srpak Ludvik.

TOZD GE Koper

Breznik Anton

TOZD GE Ljubljana

Dobrin Albin, Gregorič Alojz, Jerkovič Franc, Marcuš Rudi.

Mesarič ing. Stefan, Primožič Marjan, Seliger Ana, Vodopivec Aleksander.

TOZD GE Ljubljana-okolica

Kovač Ludvik, Novak Josip.

TOZD GE Maribor

Andrejek Anton, Ciglar Alojz, Jamrošič Ema, Koprivec Ivan, Novak Zvonko, Oberleit Slava, Koren Zlatko, Rogač Franc, Starovarnik Marjan, Šolčič Ivan, Vočanec Ivan, Vobovnik Alojz, Škvorc Josip.

TOZD GE NG Maribor

Balič Franjo, Blažinčič Stefan, Genc Jože, Nedeljko Vlado, Pečovnik Roman, Škvorc Franc.

TOZD GE Ravne

Berčič Marjan, Kostanjevec Stanko, Grobelnik Milan, Benko Rudolf.

TOZD KO Ljubljana

Zadravec Florjan

TOZD KO Maribor

Červek Imre, Ban Tomo, Banko Marija, Vinkovič Florjan, Černivec Ludvik, Friš Stefan, Rus Ernest.

TOZD LIO Škofja Loka

Ahčin Andrej, Logonder Pavle, Starman Matija, Peternelej Albin, Trobec Anka.

TOZD OGP Ljubljana

Rutar Jože, Mičič Simon, Laharnar Mirko, Mundjar Ignac.

TOZD SPO Ljubljana

Friš Branko, Grum Franc, Helbl Franc, Moser Ernest, Škvarča Anton, Snajder Ludvik, Zabkar Franc, Vnuk Janez, Bogdanovič Mato.

TOZD Centralna železokrivnica

Lukman Ivan

Skupne službe

Satler Pavel, Zorko Franc, Palfi Ivan.

20 letniki

TOZD GE Celje

Vešligaj Albert, Kukovič Ivan, Drofenik Viktor, Porčič Ibrahim, Šalamun Anton.

TOZD GE Jesenice

Svečak Drago, Žbil Franc.

TOZD GE Koper

Cechetto Remigio, Fikon Edvard, Kočič Luka, Laharnar Antonija, Laharnar Avgust, Lipič Blaž, Cergolj Vlado, Novak Rudi, Rakar Lazar, Sluga Ivan, Muminović Muharem.

TOZD GE Ljubljana

Erklavec Franc, Kovačič Amalija, Kuček Stefan, Mundžar Ivan, Pepelnik Leopold, Pergar ing. Anton, Semenič Alojz, Škaper Ernest.

TOZD GE Ljubljana-okolica

Cahun Tončka, Zganec Stefan, Prašnikar Maks.

TOZD GE Maribor

Cafuta Janez, Čor Franc, Grebenc Jože, Hliš Julijana, Kegelj Ivan, Kolar Marija, Korpar Janez, Krajnc Franc, Lesjak Peter, Kraljič Jože, Miholič Ludvik, Novak Stjepan, Piberčnik Stanko, Rajk Anton, Rebernik Ivan, Trop Rihard, Žigert Genovefa.

TOZD GE NG Maribor

Bregar Marko, ing. Hvastija Boltežar, Kiraly Anton, Simonič Feliks, Gudlin Stjepan, Kovač Ernest, Zadravec Rok.

TOZD GE Ravne

Paulko Anton, Srčič Jožefa, Zavec Vera, Tavzelj Ivan, Kalšan Pavel.

TOZD KO Ljubljana

Gričar Vinko, Hojkar Janez, Lojavec Milan, Trunkelj Milan.

TOZD KO Maribor

Plečko Jože

TOZD LIO Škofja Loka

Bogataj Maks, Brdnik Peter.

TOZD OGP Ljubljana

Zadravec Anton, Rotman Ivan, Zelnik Janez.

TOZD SPO Ljubljana

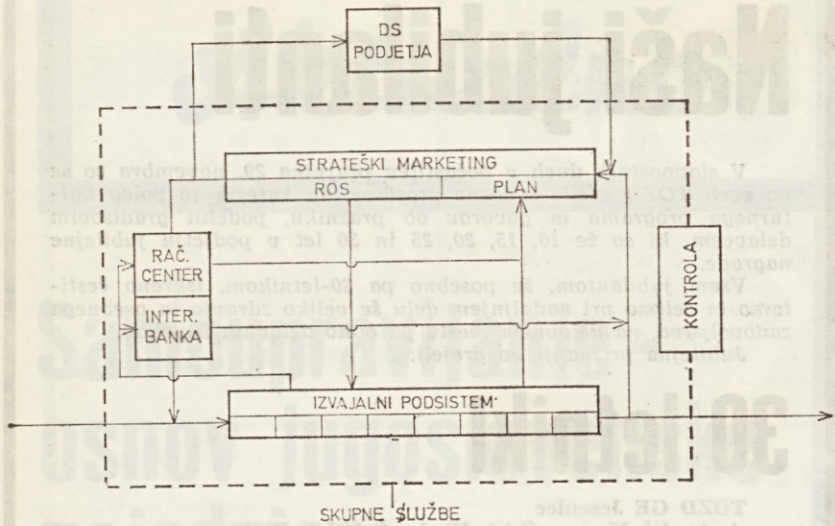
Draučbajer Hugo

TOZD PB Ljubljana

Jeršan Ivo

Skupne službe

Kunej Peter, Vodopivec Mira, Pergar Anton.

podjetja, saj mora skrbeti za prihodnost podjetja.

Gradbeniki smo med prvimi začeli uporabljati načrtovanje — planiranje. Kljub temu pa je med nami močno zasidrano mnenje, da v gradbeništvu zaradi težav in posebnosti našega gradbenega tržišča, uspešno planiranje ni možno. Jasno, da ni lahko v posameznem TOZD uskladiti do 30 različnih planov in nato še uskladiti plane med TOZD in na nivoju podjetja. Ne glede na te težave, pa bi morali sproti preko planov preverjati postavljene cilje. Se posebej bi morali pri tem analizirati izgubljene objekte in korigirati postavljene cilje ter jih nadomeščati z novimi. Le s takšnim dinamičnim planiranjem se bomo izognili poslovanju »na pamet«! Takoj na to navezuje kontrola. Samoupravna delavska kontrola po TOZD že deluje uspešno. Vendar pa bi morali kontrolo razširiti na nivo celotnega podjetja. Prodreti bi morala na vsa področja. Ni osnove, da bi takšna kontrola odigrala »rušilno vlogo«. Prispevala bi k še večji pravilnosti poslovanja in zlasti k enotnosti in polnosti podjetja. Vsa ta problematika vedno znova rojeva motnje, ki poleg zunanjih motenj vplivajo na naše podjetje. Če hočemo zmanjšati in odpraviti takšne slabosti in, če želimo temeljne naloge skupnih služb sprovesti v življenje, moramo v sistemu skupnih služb razviti podsistem, ki bo deloval kot radar podjetja in podjetje dolgoročno usmerjal (glej sliko). Imenujmo ta podsistem strateški marketing. To bi naj bil laboratorij

podjetja, ki bi za DS podjetja ter druge strokovne službe pripravljali predloge dolgoročnega in strateškega pomena za podjetje. V njem naj bi nastajale tajne podjetja, ki bi ob pravem času vedno znova zagotavljale podjetju obstoj, razvoj, družbeni in osebni standard ter vodilno vlogo vsaj v slovenskem gradbeništvu. Skupne službe bi s takšnim podsistemom postale osnovni akter aktivne zaščite podjetja pred zunanjimi in pred notranjimi motnjami.

Poleg strateškega marketinga bi morali osnovno skrb posvetiti obema našima birojema. S svojimi projekti in rešitvami bi morala našim TOZD utirati pot na tržišče. Zavedati se moramo, da je projektiranje najodgovornejša faza v nastajanju objekta. Investitorji danes vse bolj zahtevajo kompleksne usluge (inženiring). Brez močne in kvalitetne in kompletne lastne projektive si v prihodnje ne moremo zamisliti nadaljnje rasti in razvoja podjetja.

Strateški marketing in oba biroja bi morali zaznati vsako inovacijo in nove tehnološke ter vodstvene prijemne v gradbeništvu doma in tudi na tujem. Ta nova znanja pa, kot jih ocenimo, da so tudi za nas koristna, bi morali posredovati na potrebna mesta v celotnem sistemu podjetja.

Na tem področju ne moremo pričakovati uspehov po »hitrem postopku«. Toda če toliko uspešno izpeljanih akcij in premaganih težav ter grajenih objektov so pokazali, da bomo pravočasno spoznali usodo, ki grozi vsakemu podjetju, če se uspava na lovorikah minulega dela.

ing Bajec Peter

Tudi na to je treba misliti

Vsako leto so vremenske razmere vzrok za velike naravne katastrofe ali v obliki poplav ali velikih suš, viharjev in podobno. Med vsemi temi besnenji narave pa deluje manj opazna, vendar zelo vztrajna — strela. Največkrat ob poletnih nevihtah gospodarji in gozdarji po naših poljih in naseljih, povzročajo na več mestih škodo in strah. Ze odkar je človek odkril, kaj pravzaprav je strela, se je je poskušal zaščititi, jo preusmeriti na kraj izničenja. Izumili so strel vod, ki pa seveda še ni končna oblika obrambe, saj gredo raziskovanja še dalje.

Eno zadnjih dognanj na tem področju je radioaktivni strel vod. V približno 40 državah že uporabljajo t. i. radioaktivni strel vod na osnovi alfa žarčenja, pri nas v Vinčah pa so razvili poseben tip radioaktivnega strel voda iz izvori gama žarčenja.

Pa poglejmo, kakšne so prednosti nove vrste strel voda:

— izredno velik domet gama žarkov, kar omogoča ionizacijo z gradi-

entom koncentracije iona v smeri ozemljitve in majhna odvisnost od vremenskih razmer (dež, sneg, veter itd).

Pri tovrstnih strel vodih uporabljajo za izvor ionizacije kobalt — 60.

To kratko informacijo nismo objavili le kot tehnično zanimivost ampak lahko povemo, da je stvar že preizkušena v naravi — v naselju Formin, gradbišče Srednja Drava II. Tam so se odločili za postavitev takega strel voda (RAG) zaradi boljše zaščite in tudi zaradi bolj ekonomično uporabljene »naložbe«. Ko so analizirali stroške izdelave strel vodne instalacije, so ugotovili, da so stroški za RAG dvakrat manjši od stroškov za klasičen strel vod. Tako so porabili za nakup in postavitev le 60.000 din. Prav gotovo bi bilo ob postavitvi večjih naselij na gradbiščih dobro, da tudi drugod premislijo, kaj bi bilo bolj primerno — klasičen ali radioaktiven strel vod, saj se je zadnji pokazal kot zelo uspešen.

Sredi naselja v Forminu stoji radioaktivni strel vod

Iščem sodelavca

Projektant, z bogatimi izkušnjami pri izvedbenih projektih za objekte lahke montažne gradnje, ima možnost sodelovanja z izdelavo IZVEDBENEGA PROJEKTA MONTAŽNIH ELEMENTOV prilagojenih za več namembnosti montažne gradnje.

Omenjeni IZVEDBENI PROJEKT bo moral biti izdelan v okviru z moje strani že patentiranih »UNIVERZALNIH MONTAŽNIH SKLOPOV PREFABRICIRANIH KONSTRUKCIJSKIH ELEMENTOV«, idejne zamisli in tozadevnih načrtov, kakor tudi po določenih nakazilih mini-modelov teh elementov.

Zaželjeno je, da je interesent seznanjen z najnovejšimi materiali, ki danes prihajajo v poštev pri takšni gradnji (morda tudi poliester ipd.) in z možnostmi, ki izvirajo iz teh materialov. Nadalje je zaželeno, da ni nikjer poslovno vezan na proizvodnjo ali projektiranje elementov za podobno lahko montažno gradnjo.

Iz prijave patenta je pri opisu navedena sledeca namembnost izuma: »Namen izuma je v tem, da s tehnološkega vidika vnese v proizvodnjo nove rešitve, ki bodo omogočale velikoserijsko proizvodnjo univerzalnih montažnih sklopov prefabriciranih konstrukcijskih elementov, katerih območje uporabe bo obsegalo zlasti gradnjo počitniških hišic ter manjših bivalnih prostorov, kot so npr. kioski, pa tudi zgradb kratko in dolgoročnejšega značaja, kot so stanovanjski provizeriji, skladišča ipd., v odvisnosti od izbranih materialov ter z dodatnimi gradbenimi deli pa tudi v stanovanjski izgradnji, ki bi bila bistveno cenejša od konvencionalne, s čemer se sklopi po izumu odlikujejo tudi iz sociološkega vidika. Kot je bilo že uvodoma omenjeno, pa območje uporabe montažnih sklopov po izumu lahko obsega tudi izdelavo igrač, raznovrstnih ohišij, pohištva itd.«

Kljub temu, da še ne razpolagam z nobenimi izvedbenimi projekti katerekoli namembnosti, sem dabil na razstavi jugoslovanskega izumiteljstva »INOVA 74« v Zagrebu septembra 74 srebrno medaljo, na mednarodni razstavi izumiteljstva IENA 74 3. novembra v Nürnbergu tudi srebrno in decembra istega leta v Zenevi bronasto medaljo.

Izum je terjal tisoče ur trdega dela. Sodelavcu nudim za že deklarirani izvedbeni projekt 50 % participacijo pri prodaji licence v tu ali inozemstvu, po tozadevni predhodni pogodbi.

Informacije in demonstracijo mini modelov ter idejnih projektov dajem po predhodnem obvestilu v Ljubljani Cilenškova 33, tel. 43-311.

Branko Vehovar
Gradis NE Krško

drobne vesti

Odbor za standard in rekreacijo je opozoril vse TOZD, da zaradi znižanja odsotnosti z dela, zmanjšanje koriščenja boleznin in povečanja discipline kadrovskega oddelka na TOZD izvajajo sklep OOS, da v času koriščenja rednega letnega dopusta ter praznikov organizirajo prevoze delavcev s skupnimi odhodi in prihodi na delo.

JE KRŠKO: Gradis ima na gradbišču najslabše urejeno menzo. Dokumentacija za adaptacijo obstoječe menze s strani investitorja ni bila odobrena. Tako so sprejeli začasno odločitev, da del naših ljudi uporablja jedilnico Hidromontaže.

GE MARIBOR: Na seji delavskega sveta TOZD so sklenili, da bodo z ozirom na perspektive v letih razvoja do 1980 leta, opustili zbiranje sredstev za dom na Pokljuki in menijo, da bi bilo ta sredstva bolje angažirati za počitniški dom v Ankaranu.

GE JESENICE: Ob obravnavi srednjeročnega načrta razvoja so v tej TOZD menili, da je potrebno preveriti, zakaj zaposlenost v skupnih službah (stopnja 4.4) raste hitreje kot zaposlenost v neposredni proizvodnji (v TOZD 2,5).

GE JESENICE: Odboru koroških partizanov pri občinskem odboru ZZB NOV so ob priveditvi srečanja koroških partizanov v Planini pod Golico odobrili finančni prispevek 2.000.- din. Prav tako so odobrili finančno pomoč krajevni skupnosti Kranjska gora v znesku 30.000.- din in krajevni skupnosti Zaspj v znesku 10.000.- din.

Nova proizvodna hala za KO Maribor

KO Maribor kmalu v novih prostorih

Zadnje dni decembra, bo predan v uporabo še en objekt, velika proizvodna hala Kovinskih obratov Maribor, delo članov kolektiva gradbenote iz Maribora.

To bo velika zmaga mariborskega Gradisa, saj nastopa GRADIS kot investitor projektant in izvajalec.

GRADIS TOZD KO Maribor je zapel projekt GRADISU TOZD Biro za projektiranje Maribor, za izvajalca pa izbral Gradbeno enoto Maribor, ki ima za sabo že veliko takih objektov.

V zgradbo, v njej bodo velike proizvodne delavnice v aneksih pa sanitarije in garderobe, orodjarna, lakirnica, pisarne priprave dela konstruktivni biro ter jedilnica, se bodo preselili iz dosedanjih prostorov na

Pobrežju. Velikost dvonadstropne hale je 24 x 60 m, aneks sam pa meri 8 x 66 m.

V njej bo nova kotlarna in transformatorska postaja 630 KVA za potrebe celotnih obratov.

Montažne elemente so v celoti pripravili na Obratih Pobrežje, montažo pa izvršila montažna skupina GE Maribor, ki jo vodi tov. Habulin.

Ko bodo dela končana in proizvodnja stekla bo to velik dogodek ne samo za varilce, strugarje, orodjarje in projektante, ki bodo imeli sedaj boljše pogoje za delo, ampak tudi za delavce TOZD GE Maribor, ki je postavila ta sodeber objekt nam je na koncu dejal vodja gradbišča ing. Mirko HOJNIK.

F. Stromajer

Ne poznam predpise, poznam pa ljudi

Vročina pripeka. Grupa betonarjev stoji poleg gomile, zraven mešalec z betonom. Mokre srajce so prilepljene ob telo, žuljave roke nervozno pritiskajo držaje lopat. Niti malo ni vetra, da bi shladil soparnost in vroč znoj, ki se pomešan s prahom razliva po zagoreli koži.

Na obrazih betonarjev nemir, pogledi so uprti v zemljo. Molk... Sliši se samo škripanje žerjave, ki na sosednjem neboličniku prenaša težke betonske elemente. Molčeči betonarji prašnih obrazov mežikajo v sonce. Tik poleg njihovih nog pridivja »Tatra« in jih zasuje z oblakom prahu.

— »Če Ragiba ne sprejmemo nazaj v službo, bomo vsi zapustili podjetje,« prekine molk fant z dolgimi skodranimi lasmi. Ostali v brigadi so čisto tihi.

— »Hm... lahko je pustiti službo, težko pa je dobiti drugo,« začne stari brigadir zamišljeno vrteti z glavo. »Do sedaj smo pošteno delali, tovariško delili dobro in hudo in tako moramo tudi naprej.«

Brigadir utihne. Mešalca z betonom še ni, sonce pa pripeka. Vsi so zatopljeni v razmišljanje. Mogoče so se za trenutek v mislih vrnili v svoje domove, daleč proč.

Prek gradbišča se leno pozibava sekretar. Po njegovem rdečem obrazu se zlija znoj. Ko opazi delavce, da sedijo, že iz daljave zakriči:

— »Kaj je zdaj?! Zakaj ne delate? In zakaj je Ragib prišel delat, če sem ga jaz že odjavil?!«

Mogoče bi še govoril, pa ga preseneti tišina betonarjev. Tiho sedeči poleg temelja neboličnika so ga gledali. Sekretar še bolj zardi in pomenka oko. Vs. so tihi...

Molk prekine brigadir. Umirjeno in tiho se obrne k sekretarju:

— »Čakamo mešalec, zato sedimo. Ragibu sem jaz dovolil, da dela... Tudi pred šestnajstimi leti sem ga jaz sprejel v skupino. Ravno nekeje v zimi je prišel na gradbišče. Bil je še otrok, takrat je imel petnajst let. Videl sem, da hoče delati in nisem se zmotil...«

— »To jaz vem, vendar mora biti tukaj red in disciplina!« kriči sekretar.

— »Vsi smo za disciplino, vendar teh pet dni je edini izostanek z dela v vseh petnajstih letih njegove službe.«

— »Ti ne poznaš predpise, on je sam odšel brez dovoljenja!«

— »Ne poznam predpise, poznam pa ljudi. Vedno sem z njimi. Ragib se je popravil. Prej nihče ni hotel poslušati njegovih problemov. Za druge je to nepomembno, njegova družina pa je bila nepreskrbljena. Zena je odšla v bolnišnico, dva otroka pa sta ostala sama doma. Kar je napravil Ragib, bi napravil tudi jaz...«

Stari brigadir bi še govoril, pa ga je sekretar naglo prekinil:

— »Ti ne bi smel tako govoriti. Ti si brigadir, moraš biti strog. Sedaj tudi ostali ne bodo hoteli delati!«

Brigadirju je zadržala brada. S koncem bluze si je obrisal obraz, jezero se odkašljalo in nadaljeval:

— »Motite se, tovaris sekretar! Oni želijo delati, saj so dobri in marljivi delavci. Verjeti jim morate.«

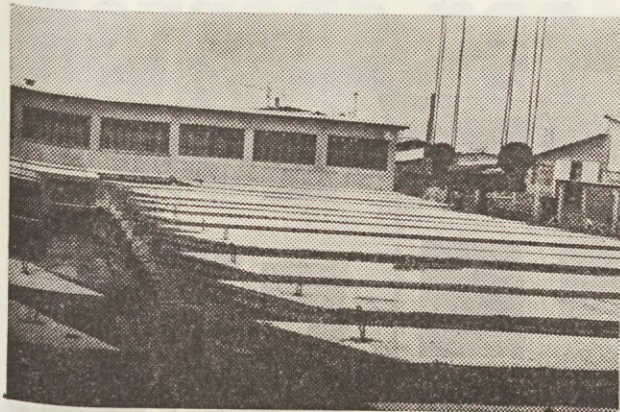
Ragib, moč tridesetih let, velikih oči, vznemirjen in blede, mirno stoji kakor kip in požira vsako besedo. Zopet nastane molk. Lahen vetrič se prebija med opažem in armaturo in hladi znojna telesa.

Končno pride mešalec, poln betona. Betonarji kot po »komandi« skočijo na delo. Gosta masa betona se je začela zlivati po opažu in prepleteni armaturi. Betonarji so z lopatami grabili beton in ga raztresali. Ragib, najmočnejši med njimi, je krčevito stiskal iglo pervibratorja, kakor da bi se bal, da mu ga kdo ne vzame iz rok... Zbledela kapa z zavihanimi kraji mu je podrhtavala na glavi. Zdelo se je, kot da v njem vse kipi...

Sekretar je dolgo stal in gledal betonarje. Vročina je postajala vse hujša in odpravil se je proti svoji pisarni. Ko je stopil k oknu, da bi spustil zaveso, je ponovno pogledal betonarje, kako končujejo temelj bodočih stanovanj. Po obrazu se mu razlije nasmeh in sam zase reče:

— »Res, dobri so to ljudje.«

Zivotije Petrovič

Lahko bi rekli ob pogledu na te elemente: »Prava serijska proizvodnja!«

Betonski elementi za mostove »nastajajo« na nizko-grajskem zemljišču

Naše Pobrežje

Blizu Maribora, skoraj že v mestu, je velika gramoznica, ob kateri so se z delom svoje dejavnosti usidrale štiri naše TOZD: GE Nizke gradnje, GE Maribor, mariborski Kovinski obrati in Strojno prometni obrat. Če pogledamo od daleč, bi lahko rekli, da je tam stacioniran kak industrijski obrat in pravzaprav — saj to tudi je.

Pa poglejmo najprej k nizkogradjanom. Na njihovem delu Pobrežja je zaposlenih 81 ljudi, včasih tudi več, kakršne so pač delovne razmere. To so električarji, ključavničarji, montažerji, betonierji itd. Na Pobrežju izdelujejo montažne elemente za lastne potrebe. Začeli so nekako ob gradnji mostu v Dupleku in avtocesti Vrhnika—Postojna, potem pa so naredili ves montažni del za avtocesto, vso zgornjo konstrukcijo, najprej za odsek Hoče—Celje, sedaj pa nadaljujejo na odseku Celje—Arja vas. Poleg tega izdelujejo tudi manjše premostitvene objekte — mostove, katerih »bratje« že stojijo v Dvoru pri Novem mestu, v Ribnici, pri Ptuj, nad Ščavnico. Pred kratkim so izdelali pomol pri Izoli. V enem mesecu so naredili vse nosilce in jih v Mariboru nato naložili na vagonce, odpeljali v Koper in od tam na ladji dostavili v Izolo. Montaža je bila gotova v 9 urah.

V svojih »delavnicah« izdelujejo tudi škafaste nosilce in sicer enega na dan. Do sedaj so jih naredili že približno 500. Za svoje elemente dobivajo beton pri gradbeni enoti Maribor, železo pa v centralni železokrivnici. Sedaj pripravljajo most čez Ščavnico in most čez Polskavo pri Ptuj. Skupaj s Slovenija cestami bodo postavili še tri mostove.

Manjše opaže za izdelavo betonskih elementov izdelajo kar sami, večje pa jim naredijo v ljubljanskih ali mariborskih Kovinskih obratih.

V zadnjih tednih se pripravljajo na gradnjo Karlovskega mostu in mo-

stu čez Mali graben v Ljubljani, uspeeli pa so tudi na licitaciji za most v Trbovljah. Izgleda, da bodo nizkogradjanci kar dosti prisotni v ljubljanski regiji, saj so oddali tudi ponudbo za gradnjo mostu čez Savo v Tacnu.

Ob delovnem koščku zemlje imajo tudi barakarsko naselje za 70 ljudi. Za naprej že vedo, da bo treba najbrž kmalu najti za svoje delavce drugo prebivališče — tako skupaj z ostalimi mariborskimi TOZD komaj čakajo, kdaj bo narejen nov samski dom, v katerem bi oni potem imeli prostor za 100 ljudi.

Druga gradbena enota na Pobrežju je TOZD GE Maribor. Tudi oni izdelujejo betonske montažne elemente in njihove hale so poznane že po vsej Sloveniji. Sedaj pripravljajo novo halo z vagonskimi nosilci razpona 20 m, ki bo stala v Središču, v Ljubljani pa montirajo za GP Obnovo halo »Pletenine«, ki bo imela več kot 3000 m² površine s prizidki. To je težka hala s prednapetimi nosilci.

Po projektu Investe delajo montažne makete in enega od teh bodo postavili tudi v naselju Murglje v Ljubljani, drugega pa v Gorišnici.

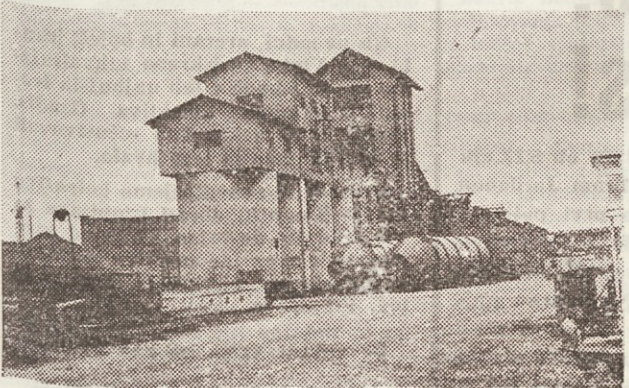
Za stanovanjsko gradnjo svoje enote delajo vse montažne elemente, kot na primer balkone, stopnišča itd. Se vedno pa izdelujejo tudi serijske proizvode, ki jih potrošniki že dobro poznajo — to so vinogradniški koli, ograjni stebri, hlevske rešetke za goveje in svinjske hleve z različnimi razponi itd. Seveda pa vsem postori-jo še vsa naročena dela, ki jih tudi ni malo.

V Mariboru imajo tudi separacijo,

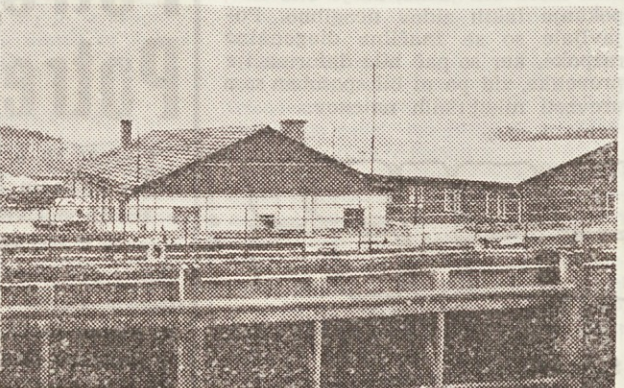
ki zalaga z gramozom vse enote v Mariboru, tja do Ptuja. Seveda so pri tem učeženi tudi razni privatniki in manjša gradbena podjetja. Na Pobrežju in v Dogašah imajo lastno betonarno, del svoje dejavnosti pa opravljajo tudi na prostoru poleg Kovinskih obratov na Studencih. V Mariboru imajo tudi železokrivnico, ki zaposluje ponavadi približno 40 ljudi in ti bodo letos skri-tili približno 4.000 ton armature, od tega približno 2.000 ton za sosednje Nizke gradnje.

Kljub temu, da so s prostorom precej na tesnem, skrbijo tudi za modernizacijo obrata. Tako postavljajo sedaj suho drobiljarno, z njo pa bi drobili vse frakcije, ki sedaj še ostanejo. To drobiljarno sestavljajo velik Eschov drobilec, manjši Eschov drobilec in paličasti drobilec. Ko bo drobiljarna začela obratovati, bodo imeli suho separacijo do 8 mm. Kljub dodajanju in poskusom modernizacije pa pravijo, da obrat še ni organiziran tako, kot bi moral biti, zato sedaj pripravljajo rekonstrukcijo. V glavnem se njihovo delo odvija vse zunaj in v nekih ozirih je delo na Pobrežju še slabše kot na gradbiščih, saj so poleti in pozimi izpostavljeni vremenskim neprilikam. Pa tudi tisti prostori, ki so pokriti, so razmetani okoli, niti nimajo primerne stavbe za tekoče uradovanje. Kljub vsem tem težkim razmeram pa na Pobrežju letno naredijo približno 25.000 m² montažnih hal, celotni obrat GE Maribor pa ima več kot 7 milijard S din interne realizacije v letošnjih prvih devetih mesecih.

Tako smo danes vsaj malo pokušali za ograjo naših obratov na Pobrežju in se prepričali, da tudi tam ustvarjajo Gradisov dohodek. V eni naslednjih številki pa bomo pogledali še v del Kovinskih obratov in strojno prometnega obrata, ki imata prav tako nekaj svoje dejavnosti na Pobrežju.

Elementi za novo betonarno so že pripravljeni, zadaj pa raste nova drobilnica GE Maribor

V teh barakah stanuje del delavcev TOZD Nizke gradnje

(nadaljevanje s 1. strani)
časno ali redno izmenjavo mnenj. Ta oblika ni primerna samo v omenjenem primeru, ko kulturne akcije šele oblikujemo, temveč tudi, kar je zelo pomembno za načrtovanje nadaljnjih aktivnosti, izvemo mnenja in vtise o že organiziranih akcijah. Posebno vlogo v informativno-propagandni obliki imajo prav gotovo interna glasila.

V večini slovenskih občin so občinske komisije za kulturo v dogovoru z uredniki internih glasil sklenili, da bodo v vsaki številki posvetili kulturi določen prostor oziroma o uvedbi tako imenovane »kulturne strani«. Menim, da tudi naš vestnik ne bi smel stati ob strani in da se bo po tem prispevku seznanjanje gradisovcev z dogajanjem v kulturi pogostejše. Prostor, namenjen kulturi v našem glasilu, naj postane pomemben vir predstavitev delovanja v naših TOZD, prostor kjer naj bi organizatorji kulturnega življenja in »potrošniki« kulturne ponudbe predstavili širšemu krogu lastno aktivnost, probleme, s katerimi se srečujejo in izkušnje, ki bodo lahko v pomoč ostalim organizatorjem v drugih TOZD Gradisa. Stalna kulturna rubrika lahko pomeni tudi prostor za predstavitev dejavnosti kulturnih ustanov v krajih kjer najdemo naše delavce: muzejev in galerij, gledaliških ustanov, prostor za popularizacijo

knjige in njeno širjenje, predstavitev knjižnih programov naših založb. Slednje posebej velja za Prešernovo družbo. Z vsakoletno objavo programa te družbe in njegovo ceno ter imeni poverjenikov družbe iz vseh TOZD bi omogočili vpis novih naročnikov. Tudi predstavitev manjšali bolj znanih slovenskih krajev, pomembnih iz starejše ali novejšje zgodovine, bi lahko pomenila koristen pripomoček pri organizaciji tako imenovanih kulturnih izletov, zanimivih tako za večje skupine (sindikalni izlet) kot za posameznike. To je seveda samo nekaj od vrste predlogov, ki bodo ob sodelovanju vseh zainteresiranih za tovrstno propagando prav gotovo dobili novih idej in predlogov.

Za zadovoljevanje kulturnih potreb delavcev pa je seveda potrebno zagotoviti materialne pogoje. Sindikalne organizacije v sodelovanju z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami in organi samoupravljanja se morajo zavzemati za zagotovitev objektivnih materialnih sredstev, ki morajo sloneti na realnih potrebah vsakoletnih programov kulturnih dejavnosti. Sredstva se načrtujejo v okviru programov dela in finančnih načrtov osnovnih sindikalnih organizacij. Ob tem je treba razviti široko razpravo med delavci o tem, za kakšne oblike aktivnosti bodo oziroma se bila potrošena sredstva. Predvsem se

izogibajmo programov, ki veliko stanejo, a ne zbujaajo odgovarjajočega zanimanja delavcev oziroma zadovoljujejo le nezaten del teh. Kulturno akcijo lahko štejemo za uspešno, če v njej sodeluje večina delavcev. Pri tem se seveda izogibajmo druge skrajnosti, po načelu »za malo denarja, malo muzike«, na račun cenenošti zanemarjati kvaliteto in ponujati »kič«. Sposobni organizatorji bodo zlahka opravili selekcijo kulturne ponudbe, dovolj bo, če redno sledijo kritikam o določenih prireditvi preko javnih sredstev obveščanja.

V mnogih sredinah si kultura med delavci šele utira pot, v nekaterih imajo na tem področju že obilo izkušenj. Za prve velja citirati misel predsednika Tita: »Brez kulturnega napredka delavci ne bodo zmogli samoupravljanja.« drugim pa nisem povedal ničesar novega. Vsi pa vztrajajmo na ustvarjanju pogojev za kulturni razvoj vseh delavcev. Ta skrb pa naj ne bo le breme komisij ali »osamljenih« organizatorjev kulturnega življenja, postane naj skrb nas vseh. Vsestransko kulturno razvita osebnost bogati svobodno ustvarjalnost. Torej z njo bogatimo in razvijamo najbolj pozitivne lastnosti človekove osebnosti.

To pa ni več le potreba, je naša dolžnost!

Marajn Hernec

15 letniki

TOZD GE Celje
Aleksič Milvoj, Kodrič Franc, Petrovič Josip, Regvar Milan, Volavšek An.

TOZD GE Ptuj
Anžel Franc, Brmež Konrad, Gomilšek Julijana, Golob Jožica, Galinec Franc, Muhič Franc, Prosenjak Hilda, Skaza Ivan, Toš Janez, Zidarič Vinko, Klinc Anton, Golc Janez.

TOZD GE Jesenice
Franko Jože, Matjašič Stane, Narobe Andreja, Potočki Aleksander, Bokan Ana, Crnčič Stjepan, Galovič Ivan, Kantarevič Asim, Mabič Marko, Mehič Ramo, Sokolovič Marko.

TOZD GE Koper

Malalan Nikolaja

TOZD GE Ljubljana

Jazič Jovan, Klarič Ilija, Komljanec Ivana, Kuhar Franjo, Lisjak Marija, Magdič Peter, Oblak Magdalena, Radič Džordže, Stevič Lazar, Tabakovič Mehmed, Zakič Sreto.

TOZD GE Ljubljana-okolica

Baltič Sefkija, Biškup Josip, Fazlič Hasan, Ferizović Safet, Kadirč Alija, Sinanović Aiz, Spasojevič Ilija.

TOZD GE Maribor

Banfič Anton, Benko Jože, Bogša Franc, Bratovščak Mirko, Dolšak Vekoslava, Golubič Mirko, Horvat Anton, Horvat Janez, Hrnčič Marjan, Jambrošič Stjepan, Juršek Ivan, Košti Antonija, Krajnovič Mato, Kralj Stefan, Mesarič Martin, Martan Stefan, Moge Irma, Pernek Anton, Šinjur Ivan, Skregelj Alfred, Veršič Franjo, Zagorec Martin, Zemljič Franc, Vidovič Janez.

TOZD GE NG Maribor

Bogdanovič Jožica, Flašker Ferdo, Guđurič Josip, Križan Milka, Pavič Pavao, Vesel Marija, Hranjec Stjepan, Kozak Karel, Poharec Alojz.

TOZD GE Ravne

Burzič Sulejman, Lihteneger Ludvik, Mamič Muharem, Orlič Marjan, Bratuša Franjo, Dizdarevič Salih, Kokošinek Mirko.

TOZD KO Ljubljana

Butina Alojz, Grofelnik Niko, Nahtigal Franc.

TOZD KO Maribor

Znidar Janez, Britvič Neža, Verdnik Oto.

TOZD LIO Škofja Loka

Cvek Leopold, Mrak Amalija, Novak Franc, Pirc Rudolf, Platiša Jože, Pogačar Jakob.

TOZD OGP Ljubljana

Zadravec Martin, Pavlek Anton, Jeftenič Momir, Lazar Anton, Matič Savo, Pogačnik Anton, Špan Noem, Sušter Marjan, Altbaver Anton, Fortuna Jernej, Gerič Dušan.

TOZD SPO Ljubljana

Bačani Mato, Despotovič Trivun, Hostička Vencelj, Javornik Ivan, Kajba Rudi, Mesojeđec Stane, Reja Nada, Rojs Leopold, Rupar Anton, Škorič Marko, Tot Pavel, Trivičević Zdravko.

TOZD PB Ljubljana

Zrimšek Ana

TOZD Centralna železokrivnica

Milanovič Mirko

Skupne službe

Čarman Anton, Lesjak Jožica, Marolt Ciril.

10 letniki

TOZD GE Celje

Adamič Marjan, Beber Dragutin, Grumič Milutin, Korez Vekoslav, Lovrec Avgust, Marčinkovič Marko, Novak Stjepan, Predikaka Ludvik, Regvar Rok, Turnšek Zinka.

TOZD GE Ptuj

Cafuta Jože, Koletnik Vinko, Marin Albin, Pešec Franc, Voda Stanko, Voda Avgust.

TOZD GE Jesenice

Abruč Ladislav, Čvčič Drago, Dervišević Mustafa, Gaši Hajdin, Kunštek Mijo, Mijatović Miloš, Mijatović Jovan, Mijatović Zarko, Miljković Slavko, Pilipović Branko, Radič Ostoja, Rekič Muharem, Samardžija Luka, Stojakovič Luka, Sušak Vlado, Štrbac Marijan, Vehab Fadil, Vrančič Ljubo, Vojnovič Jovan, Zečič Ivan.

TOZD GE Koper

Alagič Mehmed, Biskup Ivan, Čehić Muharem, Fikon Angela, Harčević Hasib, Hotlovac Ibrahim, Hrvatinič Guido, Islamović Muhamed, Klem Marko, Pavlovič Dušan, Penava Stjepan, Sabić Hussein.

TOZD GE Ljubljana

Bartolec Ivan, Bečić Mehmed, Čulibrk Rade, Čulibrk Slobodan, Džehverović Zuhdija, Fazlija Rudž, Imamović Mustafa, Jovičič Dragan, Kljajič Hamdija, Kocijan Izidor, ing. Ločnikar Jože, Mamljič Dmiar, Palfi Dragutin, Ponjevič Jusuf, Seneković Janez, Sabić Muhamed, Štrbac Gojko, Vržina Djordje.

TOZD GE Ljubljana-okolica

Kuzmanovič Milvoj, Popović Mirko, Stiglec Andrej, Tomašič Mijo.

TOZD GE Maribor

Alič Iljaz, Arklinič Antun, Arklinič Josip, Cerić Vehbija, Fridrih Stanko, Glavina Tomo, Horvat Konrad, ing. Horvat Vladimir, Jambrovič Josip, Juričinec Franjo, Korošak Milan, Krasič Vlado, Krišanec Stefan, Mlakar Vinko, Mihalic Melko, Oštarijaš Izidor, Petak Stjepan, Polanec Franc, Prejac Maks, Rep Jožef, Slavinec Anton, Šef Avgust, Veselko Jože, Zadravec Franjo, Zadravec Stjepan, Štefek Alojz, Petrovič Avgust, Cikač Stjepan.

TOZD GE NG Maribor

Draganič Drago, Harandi Vinko, Krznar Ivan, Magdalenič Stjepan, Ranogajec Stanko, Rugani Franjo, Vočanec Franjo, Hranilovič Stjepan, Janžekovič Alojz, Lašič Zvonko, Praznic Stanko, Rajh Franc, Stiglic Zlatko.

TOZD GE Ravne

Bedek Karel, Bunič Stefan, Hamer Avgust, Hrastič Franjo, Jusufović Ibrahim, Petrovič Dragiša.

TOZD KO Ljubljana

Mišič Alojz, Oselj Vinko, Plazar Jože, Švalj Janez, Zadravec Josip.

TOZD KO Maribor

Vnuk Franc, Dorečar Anton, Mihoci Matija, Smolič Stanko, Sivka Jože, Bohl Erna, Raušl Janez.

TOZD LIO Škofja Loka

Bončina Ciril, Hafner Vinko, Jelovčan Anton, Jeraj Anton, Jezeršek Karel, Kalan Franc, Potočnik Janez, Pozvek Viljem, Štrasser Jože.

TOZD OGP Ljubljana

Hočevar Marjan, Puškar Redo, Sinkoviči Franjo.

TOZD SPO Ljubljana

Kraševac Srečko, Kirbiš Marjan, Luzar Jože, Viltušnik Franc, Zavadlal Zdravko, Sinič Ivan.

TOZD Centralna železokrivnica

Džambič Mustafa, Novak Ivan.

TOZD PB Maribor

Horvat Magdalena, Škreblin Silva.

Skupne službe

ing. Gabrovšek Zvonimir, ing. Vrhunc Peter.

V Beneški Sloveniji

V začetku maja je več močnih potresov zelo poškodovalo nekatere vasi v Beneški Sloveniji. Kraji so spremenili svojo zunanjo podobo, med poškodovanimi, a še vedno stoječimi hišami so zazijale praznine. Ljudje so se preselili k sorodnikom ali znancom »v dolino«, iskali streho nad glavo v šotorih ali avtoprikolicah, le redki so še zaukali svojim hišam in stanovali v njih.

V Beneški Sloveniji

Po prvem potresu so se ljudje počasi začeli umirjati. Bolj in bolj se je v njih krepilo prepričanje, da so najhujše že preživeli. I... želja, da bi čimprej svoje poškodovane hiše popravili, je bila vse močnejša. Toda kako? Komisije deželne vlade so samo ocenile škodo in izdale navodilo, da je potrebno hišo ali porušiti ali poravnati po projektu saniranja, toda tega, ki bi jim napravil ta projekt niso mogli dobiti. Tudi podjetja, ki bila sposobna popravila strokovno izvajati, ni bilo možno dobiti, posebno še, če je šlo za popravilo slovenskih domačij...

Zato so Beneški Slovenci, zbrani v svojih kulturnih društvih »Ivan Trinko« v Cedadu, organizirali prav posebno »kulturno« akcijo. Zaprsoili so za tehnično strokovno pomoč v Sloveniji in v Cedadu ustanovili gradbeno podjetje »Benedil«, ki naj bi se v prvi vrsti ukvarjal s popravilom slovenskih domačij v Benečiji.

Štab za pomoč ob naravnih katastrofah iz Ljubljane se je takoj odzval prošnji za pomoč iz Benečije. Na potresno področje je poslal ekipo statikov — konstruktivcev, ki je po navodilih ZRMK iz Ljubljane v Cedadu in Bardu začela izdelovati sanacijske projekte za poškodovane hiše. Skupno je bilo izdelanih okrog 150 projektov. Vendar žal vsi ne bodo mogli biti realizirani: potresi v septembru so povzročili, da bo marsikateri projekt potrebno popraviti ali pa celo kot neuporabnega zavreči. V okviru pomoči Slovenije je ZRMK vzorčno popravil dve hiši, eno v Bardu, eno v Barnasu, pri katerih so se delavci Benedila naučili našega načina saniranja. Kljub temu, da zastavljeni cilji zaradi ponovnih potresov v septembru niso bili povsod doseženi, zlasti v terški dolini ki je bila najbolj prizadeta, smatram, da sta bila dosežena dva osnovna smotra te akcije:

1. poleg dosedanjih kulturnih stikov med Slovenijo in Benečijo je prvič prišlo tudi do ekonomske tehnične, kar je pri prebivalstvu za pustilo močan vtis,

2. vzorčni objekt v Bardu je po potresih v septembru ostal popolno-

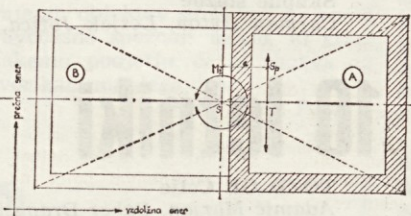
ma nepoškodovan, kar nas je prepričalo, da je naša metoda saniranja pravilna in v praksi potrdilo, da so rezultati preiskav na ZRMK korektni.

Stanje zgradb v Benečiji po majskem potresu

Z delom smo pričeli 26. julija. Prva hiša, ki je bila na programu, je bila tako poškodovana, da je bila določena za rušenje. To je bila hiša Sinica Beniamina v Bardu, katera je bila kasneje po našem projektu tudi vzorčno sanirana. Delo je izvajala specialna ekipa ZRMK iz Ljubljane, ki se je izkazala že v Banjaluki in na Kozjanskem. Sanirana zgradba je potem uspešno kljubovala ponovnim potresom v septembru. Pri tej zgradbi so se pokazale vse pomanjkljivosti, ki smo jih kasneje ugotavljali pri skoro vseh poškodovanih hišah, za katere smo izdelali sanacijske projekte. Tu mislim predvsem na projektantsko grupo v Bardu, kajti z delom ostalih skupin v Cedadu in kasneje v Barnasu, smo bili bolj slabo seznanjeni. Sicer pa so bile poškodbe enake, prav tako tudi metoda saniranja.

Nesimetrična gradnja

Osnovna napaka skoro vseh zgradb je bila nesimetrična zasnova. Na prvi pogled se vidi na skici, da je bil k prvotnemu tlorisu stare hiše A kasneje dozidan prizidek B. Zlasti v prečni smeri je tudi razporeditev mas nesimetrična. Stara hiša je po navadi kamnita, prizidek pa iz opečnih zidakov ali celo votlakov. Potresna sila S_p , ki deluje v težišču T učinkuje predvsem na stare zidove, povzroča pa še dodatno rotacijsko nihanje okrog središča S zaradi ekscentričnosti.

Sploh pa so v tem tlorisu še druge pomanjkljivosti:

1. Objekt A je že saniran, medtem ko je pri objektu B pričakovati poseuke, kar bo povzročilo razpoke med objektoma že brez potresa;

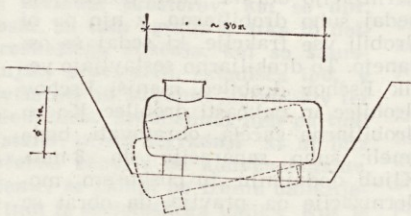
2. Nihanje obeh objektov ob potresu bo različno, zato bo stavba tudi v vzdolžni smeri ob stikih težje poškodovana, ker se bosta oba dela med seboj »tepla«.

3. Vzdolžni stranici prizidka sta ob stikih prosti ali slabo povezani z osnovnim objektom, ter sta tako zelo nestabilni.

Slabo temeljenje

Pokazalo se je, da je bilo slabo temeljenje vzrok za marsikatero težjo poškodbo. Tu mislim predvsem na neenakomeren teren, kakor tudi na možnost kasnejšega izpiranja terena pod temelji. Vsi temelji so bili po pravilu kamniti. Kot primer slabega temeljenja naj navedem cisterno v Bardu, ki jo je lastnik postavil že po majskem potresu poleg svoje hiše.

Cisterna je bila polna olja. Ob septembrskem potresu je zaradi vertikalnih nihajev na temeljna tla delovala kot vibrator. Posledica tega je bilo enostransko vgreznjenje cisterne v tla, kajti na enem koncu so bila tla očitno boljše kot na drugem.

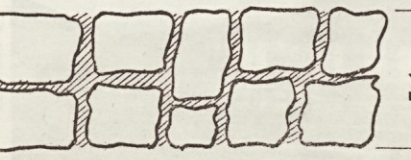
Povezava temeljev z zidovi

Večkrat se je zgodilo, da se je zlasti pri novejših objektih, hiša dobesedno »zadršala« po horizontalni izolaciji, čeprav je potem ostala skoro nepoškodovana, vsaj začasno seveda.

Zidovi

V večini primerov so bili slabo izvedeni zidovi, vsaj na zunaj, glavni vzrok za rušenje. Tako novejši zidovi iz opeke kot tudi stari zidovi iz kamna so bili potresno neodporni. Oglejmo si tipičen prerez kamnitega zida:

Zid je zidan z malto slabe kvalitete na dva lica. Srednji del je votel ali nezadostno zapolnjen z malto. Če k temu prištejemo še to, da v nobenem slučaju ni bil niti v višini nadstropij povezan z železnimi vezmi, nam mora biti jasno, da je bilo razpokanje takih zidov neogibno. Pojavljale so se značilne diagonalne razpoke, ker so pač bile deformacije prevelike, zid pa ni bil sposoben sam prevzeti nikakršnih nategov.

Stropovi

Pri pregledanih hišah so bili stropovi leseni ali montažni z AB nosilci in opečnimi polnili. Obe vrsti stropov sta imeli isto napako, bila sta brez vezi, kamor bi bili sidrani ali leseni ali AB stropniki, ki so zaradi prevelike deformacije zidov večkrat padli iz ležišč. Leseni stropovi so bili tudi premalo togosti, betonski pa praviloma brez vmesnih prečnih reber in ojačevalne tlačne plošče.

Balkonske plošče

Pri vseh hišah so bile balkonske plošče vpete le v zid, toda večjih poškodb balkonov ni bilo. V neka primerih je balkonska plošča, če je bila izvedena okrog vse hiše, odigrala vlogo nekakšne vezi.

Strehe

Tudi pri strehah, tako kot pri stropovih, naj so bile lesene ali betonske z opečnimi polnili, so se pojavljale iste poškodbe. Ni bilo zavetrovanja strešin in klešč, pa tudi pritrditev strehe na kapne zidove je bila slaba, oziroma je sploh ni bilo. Svojo razdiralno silo pa je vedno pokazal tudi težak AB slemenski nosilec na čelnih zidovih.

Saniranje

Že po potresu v Skopju je ZRMK iz Ljubljane začel z raziskavami možnosti za utrjevanje objektov, ki jih je poškodoval potres. Modele preizkušnje so vršili na potresni mizi, ki lahko umetno povzroča potrese različnih stopenj, zlasti za kamnite

Hiša prof. Viljema Černa, ki je zaradi zidave z dobrim materialom ostala neporušena in le delno poškodovana

hiše, ki so bile najbolj prizadete. Rezultati preiskav so pokazali, da je bil enostavno saniran objekt mnogo močnejši in odpornejši proti potresnim sunkom. V praksi je bil ta model saniranja že uporabljen v Banjaluki in na Kozjanskem, vendar »zad« tu več ni bilo hujših potresov, ki bi v praksi potrdili pravilnost rešitev preiskav, kar pa se je v Benečiji že zgodilo. Seveda ne gre za preprosto delo, saj je potrebno, pač pa za tako utrjevanje s čim manjšimi stroški, ki naj zagotavlja varnost življenja in prenojenja tudi pri 9. stopnji po MCS.

Metoda utrjevanja je sledeča:

- 1) zamenjava močno poškodovanih zidov ob začasnem podpiranju z opečnih nadstropij. To veča zlasti za vogale in medokenske sipe,
- 2) namestitev zidnih vezi pod stropovi v nosilnih zidovih. Sidranje vezi v podložne plošče,
- 3) injektiranje kamnitih zidov,
- 4) utrjevanje ostrejša z namestitvijo diagonal v strešini in klešč na vsak par špirovcev,
- 5) zamenjava tanjših nosilnih zidov z zidovi debeline vsaj 20 cm,
- 6) pravilna postavitev ali prezidava porušanih predelnih sten.

Zaključek

Na koncu bi želel poudariti, da se mora vsako saniranje poškodovane hiše izvajati po projektu sanacije in pod nadzorom strokovnjaka, ki ima

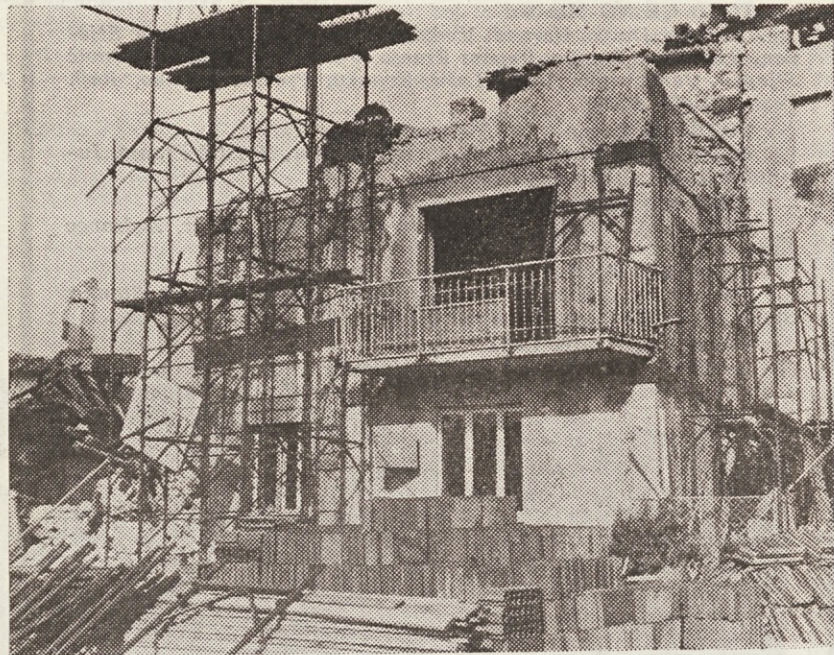
Novi cerkveni stolp, ki je ostal popolnoma nepoškodovan

za tako delo zadostne izkušnje. Gradnja hiš v potresnem področju, še bolj pa popravilo poškodb, ki so nastale ob potresu, mora biti resno strokovno delo, ki zahteva poznavanje konstrukcije in gradbenih materialov ob zagotovitvi varnosti delavcev, ki hišo popravljajo.

Dolenc Drago, dipl. ing.

Značilno rušenje hiše v Teru pri kateri je bilo ob gradnji več poudarka na izolaciji kot nosilnosti

Edina sanirana hiša v Bardu, ki je bila prvotno določena za rušenje, je po vseh potresih ostala nepoškodovana. Streha je bila porušena naknadno zaradi želje lastnika po novi strehi. Sanacijo je izvedla ekipa ZRMK

Potres! Potres!

V sredo 15. 9. 1976 ob 5.13 zjutraj s kolegom Mirom Jordanom v Bardu doživela prvi potres 9. stopnje v življenju — v drugem nadstropju stanovanjske hiše profesorja Černa. Pravzaprav naju je potres zbudil. Strop in stene so zaplesali okrog naju v divjem plasu in imel sem občutek kot da vsak od teh elementov niha zase in vsak trenutek spreminja smer gibanja. Stiki med elementi so škripali in ječali in pričakoval sem, da bodo zdaj zdaj popustili. Zazdalo se mi je kot da je nihanje za hip prenehalo, takoj nato pa se je nadaljevalo z enako silovitostjo. Nato se je čez čas vse umirilo.

Milan Smitran

Zahvala

Ob neadani, prerani in boleči izgubi sina Vinka se iskreno zahvaljujem za vso pomoč v teh najhujših trenutkih članom kolektiva Gradis. Vsem, ki so kakor koli sočustvovali in izrazili sožalje lepa hvala.

Posebej se zahvaljujem kolektivu TOZD Kovinski obrati Ljubljana za ves trud in dostojno slovo od svojega sodelavca ter ganljive poslovilne besede tov. direktorja Repšeta in tov. Filipičeve.

Se enkrat vsem iskrena hvala.

Skok Viktor-Boža

ZAHVALA

Zahvaljujem se sindikatu našega podjetja Gradis, ki se me je spomnil, ko sem zbolel za daljši čas in mi prav zato dodelil sindikalno pomoč 1200 din. Pomoč mi je resnično prišla prav in zato se še enkrat zahvaljujem za pozornost, saj je lepo, da kolektiv ne pozabi na svoje delavce, kadar so ti v stiski.

Iz vojske nam pišejo

Nalazim se na odsluženju vojnega roka u Brčkom Ovim putem želeo bih da pozdravim ing. Andreja Lapajne in Miha, svojega šefa Staneta Matiašića i Stefana Koberia pa i drugove Ljubo Timaraca, Veljaka, Bebu Gavru, Mađu i Tadijo i ostale. Takođe pozdravljam sve na upravi u Jesenicah.

Emin Merdanović

Milan Smitran
VP 4041/19 3
75300 BRČKO

Nezgode nas opozarjajo

nadaljevanje iz prejšnje številke

TOZD GE Ravne (5 poškodb)

Kolar Miroslav, PU mazalec strojev. Pri brušenju predmetov z ročnim kotnim brusilnim strojem mu je padel opilek v levo oko in mu ga poškodoval.

Vračar Božo, instruktor. Na poti z dela se je peljal s pony motorjem na relaciji Mušenik—Žerjav v ostrem ovinku je zapeljal na bankino vsled česar je padel in si poškodoval hrbet.

Mesarec Franc, KV tesar. Na poti na delo se je peljal s kolesom od doma na vlak. Med potjo je padel in si zlomil desno nogo v gležnju.

Cevan Drago, PU zidar. Pri demontaži cevne odra mu je padla v oko fina cementna malta z višine 20 m.

Mirkovič Borislav, KV zidar. Pri prenašanju športnih rekvizitov mu je ta zdrknil na nart desne noge in mu ga poškodoval.

TOZD GE Nizke gradnje (11 poškodb)

Srša Stjepan, KV tesar. Imenovan je bil v sestalni cevi ter je hodil po delovnem odru. Zlomila se je deska in padel je 3 m globoko, ter si poškodoval levo stran reber ter hrbtenico.

Jedut Josip, KV zidar. Imenovan je upravitelj na vodni črpalki, pri črpalci je ležala zvita žica, ko jo je pobral se je dotaknil osi črpalke ki je žico navijala pri tem pa je prišla prste leve roke ter mu zarezala globoke rane v sredinec in prstanec in zlomila roko.

Palčič Jože, KV zidar. Imenovan se je peljal z motornim kolesom v službo. Pri Forminu mu je pripeljal s stranske ceste pet letni otrok. Imenovan je padel ter si poškodoval levi komolec.

Bistrovič Anton, PK tesar. Imenovan je pomagal pri podpiranju stene pri tem mu je padla cev odra na prst desne roke in mu ga poškodovala.

Planšak Maks, KV tesar. Pri postavljanju opaža se je imenovan udaril s kladivom po palcu leve roke.

Petek Jože VK tesar. Pri rezanju lesa z ročno cirkularno se mu ni ščit na cirkularji zaprl ter mu je list krošnje žage poškodoval levo nogo v stegnu.

Pavlovič Stojko, NK delavec. Imenovan je z lomilko poskušal osvoboditi šop armature obojen na žerjavu, ki se je zatknil za že vgrajeno železo. Pri tem mu je spodrsnilo in je padel ter se udaril v levo roko.

Kalamanda Radovan, PU zidar. Imenovan je na stopnicah pri sestopu v gradbeno jamo mu je spodrsnilo tako da je padel in dobil zvin noge v kolenu.

Kolarič Ivan, KV električar. Imenovan je šel skozi prehod v armaturi ena od palic je bila odrezana in precej ostrá, ko je neprevidno stopil se je porezal na levi nogi v območju kolena.

Petrinjak Vjekoslav, PU železokrivce. Imenovan je razlagal železo iz kamiona pri tem mu je spodrsnilo ter je padel in si poškodoval koleno.

Balič Vlado, NK delavec. Pri popravilu skreperja na betonarni mu je zdrsnilo pri tem se je vklopil stroj — električno vitlo jeklena vrva ga je prišla za rokavico in pričela navijati roko na boben vitla ter mu jo poškodovala.

TOZD Gradnje Ptuj (6 poškodb)

Cestar Ivan, PU tesar. Pri sestavljanju ostrišja se je odkrčila opeka od požarnega zidu in padla imenovanemu na slavo pri tem mu je zbila čelado in poškodovala teme glave.

V Mariboru so v ZK sprejeli 17 novih komunistov

Sajko Simon, KV mizar — parketar. Pri zajemanju smole pri polaganju parketa, mu je le ta brizgnila iz kotlička na palec in kazalec desne roke, ter ga poškodovala.

Knez Gabrijel, PK delavec. Ko je imenovan odpiral sod napolnjen z lepilom se je s kladivom udaril po kolenu leve noge.

Bupnjar Marko, NK delavec. Ko je imenovan prijel za opeko, ki je bila zložena na kupu, se je opeka prevrnila in mu padla na kazalec desne roke.

Leben Ivani, KV zidar. Ko so delavci betonirali betonsko ploščo je kibla z betonom imenovanega spodbila, zaradi česar je stopil korak nazaj in se nabodel na betonskem železu, ter si poškodoval palec na desni roki.

Koren Stefan, KV mizar. Pri polaganju ladijskega poda v baraki se je spotaknil ob stojko tako da si je poškodoval palec na levi nogi.

TOZD KO Ljubljana (4 poškodbe)

Novak Djuro, ključavničar. Pri sestavljanju z lesene lestve je imenovan stopil na žičnik ki je bil zabiti v deski ter obrnjen navzgor in si poškodoval nogo.

Taks Ivan, kovač. Pri dviganju cevi je imenovanega zabolet v kolenu, katerega si je poškodoval pred dvema leti.

Novinc Franc, strojni ključavničar. Pri ravnanju in obračanju pločevine je imenovanemu nategnilo kite na desni roki.

Dolgan Franc, ključavničar. Zaradi potrebe za premaknitve dela betonarne je ob premiku imenovanemu stisnilo desno roko.

TOZD KO Maribor (— poškodb)

V teh dveh mesecih ni bilo zabeleženih nesreč pri delu.

TOZD LIO Skofja Loka (8 poškodb)

Ivan Dušan, KV tesar. Pri zabijanju žičnikov v paleto mu je spodletelo in se je s kladivom udaril po palcu leve roke.

Košir Vinko, delavec na žagi. Pri valjanju hoda iz uvoznega transporterja na premostitveno ložo se je odpela varnostna sponka ročice in ga udarila po glavi.

Eržen Lovro, voznik viličarja. Pri postavitvi lege pod sklad zunanjih elementov se je imenovanemu zadržal kosček lesa v sredinec desne roke.

Cehič Izet, letvičar. Pri pospravljanju letov v okolici skobelnega stroja mu je padla deska iz neveza na desno roko ter mu jo poškodovala v zapestju.

Arsov Atanas, KV tesar. Pri montiranju čelnega nosilca na lesenem provizoriju je pritrdil nosilec, na kar mu je spodrsnilo in je padel s strehe.

Košir Vinko, delavec na žagi. Pri nakladanju prizem iz valjčne proge pri polnojarmentiku na vagonet je udaril z roko ob rob vagoneta in si jo poškodoval.

Harle Stefan, vzdrževalec objektov. Stopil je z lestve na tla, na tleh je bil kos lesa ob katerem si je zvil nogo v gležnju. Deuvič Bahrija, sekalec žamanja. Pri razrezovanju prizme mu je ta spodrsnila iz ležišča vzpenjalne vzmeti in mu poškodovala desno nogo.

TOZD OGP Ljubljana (6 poškodb)

Hranjec Andrija, PK betoner. Imenovan je zbiral z železnim klinom plastično cev v betonskem stebru. Pri močnem sunku je zadel s palcem desne roke ob rob betona in si ga poškodoval.

Kendič Mehmed, KV železokrivce. Imenovanemu je padla železna armatura na meziniec desne roke mu ga rahlo poškodovala zaradi zarjavelosti armature pa je prišlo do zastrupitve.

Lovrič Drago, železokrivce. Pri rezanju žicu pri YU nosilcih s kotnim brusom, se je terolit plošča okrušila. Zaradi tega so žice odbile celotni kotni brus v levo nogo imenovanega.

Duranovič Muhamed, PK betoner. Pri povratku iz službe domov ga je na poljski poti med Smartinsko in Jarško cesto zbil osebni avtomobil tako da se je poškodoval po glavi, rokah in telesu.

Janjošević Željko, učenec. Pri prenašanju armaturnih palic Ø 10 je pri nakladanju palic na ramo imenovan izgubil ravnotežje in padel na tračnico industrijskega tira, pri tem je dobil udarec na levo stran prsnega koša in na ledvice.

Sušter Marjan, tesar. Pri montaži lesnega korita za kabel mostnega žerjava OMIS na hali Velo je padel imenovanemu v levo oko tujek in mu ga poškodoval.

Velo (1 poškodba)

Pajazetovič Ale, NK delavec. Imenovan se je pri razvlačenju žice za prednapete YU nosilce spotaknil ob že razpoteegnjene žice. Pri padcu se je poškodoval ogrebel si je dlani na obeh rokah.

TOZD SPO Ljubljana (2 poškodbi)

Gerksič Peter, voznik motornih vozil. Pri demontaži gume na tovornem avtomobilu je imenovanemu zdrsnilo kolo in mu poškodovalo prstanec desne roke.

Ploj Karel, voznik motornih vozil. Pri prevozu z motorjem na delo je prišlo radi napete žične vrvi čez cesto do padca z motorjem pri tem se je imenovan poškodoval.

TOZD Železokrivnica (3 poškodbe)

Hasanagić Emin, NK delavec. Na poti na delo se je peljal z motornim kolesom in bil izsiljevan od voznika osebnega avtomobila, le ta ga je zadel v zadnji del motornega kolesa tako da je padel in si poškodoval levo ramo.

Dragič Zivan, KV železokrivce. Na poti na delo ga je voznik osebnega avtomobila zadel v desno nogo in mu jo poškodoval.

Cirkovič Drago, PU železokrivce. Pri vezanju stene je omahnil nazaj, padel in si pri tem poškodoval glavo.

V mesecu oktobru 1976 se je pri delu poškodovalo 39 delavcev, na poti na delo in z dela pa 2 delavca, skupaj 41 delavcev.

TOZD GE Celje (1 poškodba)

Pejič Zarko, skladiščnik. Na poti z dela je padel s kolesom in se poškodoval po glavi, desni roki in kolenu.

TOZD GE Jesenice (5 poškodb)

Frjan Jože, gradb. delovodja. Pri pregledu izgotovljenih betonskih tlakov v hali hladne valjarne mu je spodrsnilo in si je pri padcu zlomil palec leve roke. Tla so bila mokra in mastna od stroja za zalivanje reg.

Korečić Ana, čistilka. Pri rezanju kruha z nožem se je urezala v kazalec leve roke.

Djurić Miroslav, vajenec tesarske stroke. Pri hoji na delovnem mestu se je imenovan spotaknil ob les, ki je bil na tleh in je padel. Pri padcu si je poškodoval levo roko v komolcu.

Begič Izet, PU tesar. Pri postavljanju opaža za betonsko steno se je lesena klema prevrnila ter mu padla na zapestje leve roke in mu jo poškodovala.

Blažević Anton, KV tesar. Pri odstranjevanju žeblijev iz lesa je imenovan prijel predmet na mestu, kjer je bil žičnik tako, da se mu je le-ta zaril v dlan desne roke.

Vargar Lado, PK delavec. Imenovan je delal pri geometru, kateri ga je poslal po barvo na drugi objekt. Izbral si je najkrajšo pot, šel je po odru in se ni prepračil ali so cevi, za katere se je prijel, pritrdjene, tako je prijel za nepritrjeno cev, zaradi česar mu je spodrsnilo in je padel naprej po betonu, ter si poškodoval koleno na levi nogi.

Skerlak Aleksander, gradb. delovodja. Pri prehodu čez žerjavno progo je imenovan stopil na spolkzo tračnico, tako da mu je spodrsnilo in si je poškodoval meziniec na levi roki.

Brodar Mirko, KV zidar. Pri prehodu iz enega delovnega mesta na drugo se je spotaknil ob cev, katere ga je zadela v prsni koš.

TOZD GE Ravne na Koroškem (5 poškodb)

Sheremetaj Ahmet, NK delavec. Pri dolbljenju odprtine zaradi atorska držala se je s kladivom udaril po prstanec leve roke.

Vidovič Ilija, PU tesar. Pri prenašanju vrtnalnega stroja se je med potjo obdrnil v armaturo betonskega železa in si poškodoval levo roko.

Nakičević Museir, KV tesar. Pri montiranju cevne odra se je nabodel na žico. Poškodoval si je sredinec desne roke.

Stanković Božidar, NK delavec. Pri prevozu malte s samokolnico je imenovan naletel na oviro, vsled česar si je poškodoval levo nogo nad kolonom.

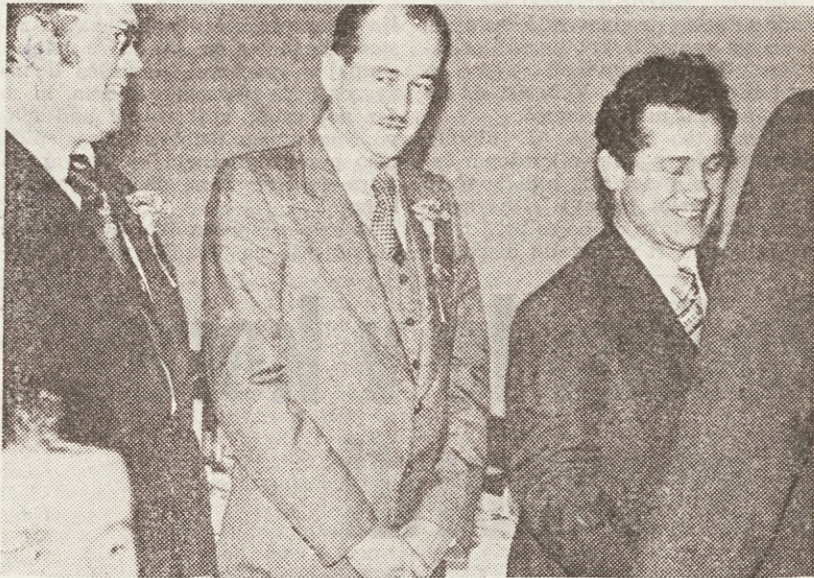
Selimović Halil, PU zidar. Pri pospravljanju gradbišča je stopil na žebelj, kateri mu je prebil delovni zaščitni čevj in ga zbodel v levo stopalo.

TOZD GE Nizke gradnje (4 poškodbe)

Meničanin Rade, KV zidar. Imenovan je delal na cevnem odru, pri premešča-

Ob dnevu republike so vse TOZD podelile jubilentom zaslužena priznanja. Na slikah je del jubilentov TOZD KO Ljubljana

TOZD GE Koper (1 poškodba)

Mukič Adem, KV tesar. Pri premikanju voza je imenovanemu spodrsnilo, tako da si je stisnil dva prsta na levi roki.

TOZD GE Ljubljana (3 poškodbe)

Omarašević Ibršim, KV tesar. Pri razpiranju zob ročne žage je imenovanemu spodletel ključ. Pri tem je zapel s palcem desne roke ob žago in se ranil.

Guzvinec Anton, PK tesar. Pri razopazanju podpornega zidu je odletel delček od kladiva in mu poškodoval palec na desni roki.

Omervič Ismet, KV tesar. Pri montaži barake si je pri sekanju lesa s sekiro poškodoval prst leve roke.

TOZD GE Ljubljana okolica (— poškodb)

V tem mesecu ni bilo zabeleženih poškodb pri delu.

TOZD GE Maribor (7 poškodb)

Adamič Alojz, NK železokrivce. Pri krivljenju betonskega železa je imenovanemu padel drobce železa v desno oko. Rodeš Marjan, PK tesar. Pri opažanju kanala se je imenovan udaril s kladivom po mezinco leve roke.

Hallilović Hazim, KV tesar. Pri postavljanju cevne odra je imenovanega udarila cev po levi roki in mu jo poškodovala v zapestju.

Meško Ivan, KV tesar. Pri podaljšanju fasadnega odra je imenovanega sodelavce udaril s cevjo po prstanec leve roke.

Vargar Lado, PK delavec. Imenovan je delal pri geometru, kateri ga je poslal po barvo na drugi objekt. Izbral si je najkrajšo pot, šel je po odru in se ni prepračil ali so cevi, za katere se je prijel, pritrdjene, tako je prijel za nepritrjeno cev, zaradi česar mu je spodrsnilo in je padel naprej po betonu, ter si poškodoval koleno na levi nogi.

Skerlak Aleksander, gradb. delovodja. Pri prehodu čez žerjavno progo je imenovan stopil na spolkzo tračnico, tako da mu je spodrsnilo in si je poškodoval meziniec na levi roki.

Brodar Mirko, KV zidar. Pri prehodu iz enega delovnega mesta na drugo se je spotaknil ob cev, katere ga je zadela v prsni koš.

TOZD GE Ravne na Koroškem (5 poškodb)

Sheremetaj Ahmet, NK delavec. Pri dolbljenju odprtine zaradi atorska držala se je s kladivom udaril po prstanec leve roke.

Vidovič Ilija, PU tesar. Pri prenašanju vrtnalnega stroja se je med potjo obdrnil v armaturo betonskega železa in si poškodoval levo roko.

Nakičević Museir, KV tesar. Pri montiranju cevne odra se je nabodel na žico. Poškodoval si je sredinec desne roke.

Stanković Božidar, NK delavec. Pri prevozu malte s samokolnico je imenovan naletel na oviro, vsled česar si je poškodoval levo nogo nad kolonom.

Selimović Halil, PU zidar. Pri pospravljanju gradbišča je stopil na žebelj, kateri mu je prebil delovni zaščitni čevj in ga zbodel v levo stopalo.

TOZD GE Nizke gradnje (4 poškodbe)

Meničanin Rade, KV zidar. Imenovan je delal na cevnem odru, pri premešča-

nju plohov je bil eden nameščen tako, da je imel previs, na katerega je iz neoprevidnosti stopil in padel ca. 6 m globoko.

Baksa Stjepan, NK delavec. Pri polaganju armature je sodelavec predčasno odvrnil armaturno palico. Zaradi teže palice je imenovan izgubil ravnotežje in mu je stisnilo sredinec na desni roki.

Sven Vladimir, PK tesar. Imenovan je razopaževal steber. Pri tem ni opazil opažno žico, katere mu je pri udarcu v desko prebodla kazalec leve roke.

Balič Vlado, NK delavec. Imenovanemu je pri popravilu skreperja na betonarni zdrsnilo, pri tem se je vklopil stroj (električno vitlo), zaradi česar mu je jeklena vrva prišla zaščitno rokavico in mu pričela navijati roko na boben vitla.

TOZD GE Gradnje Ptuj (— poškodb)

V tem mesecu ni bilo zabeleženih poškodb pri delu.

TOZD Kovinski obrati Ljubljana (1 poškodba)

Horvat Anton, elektro mehanik. Pri sestavljanju elektro-motorja je imenovanemu stisnilo kazalec desne roke.

TOZD KO Maribor (2 poškodbi)

Mithans Ivan, strojni ključavničar. Imenovan je vrtil ščitnik za elektromotor na stabilnem vrtnalnem stroju, pri vrtnanju se mu je sveder zagodil. Ker pa ščitnik ni bil pritrdjen na vrtno mizo, ga je zasukalo in pri tem udarilo imenovanega po zapestju roke.

Dobrun Jože, strojni ključavničar. Imenovan je uporabljal strojne škarje za rezanje materiala, katerega je moral razrezati v obliko sidra. Pri delu je bil premalo pozoren, moral bi uporabil naslon ter material pritrditi, zaradi tega mu je nož zgrabil razrezan material istočasno pa tudi prst sredinec leve roke in mu ga poškodoval.

TOZD LIO Skofja Loka (3 poškodbe)

Sesek Miro, pleskar. Pri prekladanju vrtnih podbojev na voziček se mu je trn zabodel v kazalec leve roke.

Jamniki Janez, tesarski skupinovodja. Imenovan je izdeloval venec za barake na reskarju. Ker se je zamašila ventilacija, je hotel očistiti rezkar, ki je bil že ustavljen, pri tem se je dotaknil z desno roko rezila in si poškodoval prste na roki.

Bevk Milan, strojni ključavničar. Pri vrtnanju izvrtin na ploščatem železu mu je stroj izgrgal predmet iz roke, ter ga pri tem udaril po členkih leve roke, tako da mu jih je zlomil.

VELO (3 poškodbe)

Zvonar Momir, KV voznik viličarja. Imenovan je pomagal pri nakladanju betonskih robnikov na kamion. Pri tem mu je padel robnik na levo roko ter mu jo poškodoval.

Petković Franjo, PK betoner. Pri rezanju armature za fasadne plošče na peti ploščadi so imenovanemu spodrsnile škarje, tako da se je udaril z ročajem škarij na zgornjo ustnico in si jo presekao.

Dudaš Anton, KV zidar. Pri napenjanju žice za ograjne stebričke 1. hali je že napeta žica zdrsnila iz prijemnega konusa in udarila imenovanega v lakot leve roke ter mu jo poškodovala.

Bojan Bambič

Del naselja 41 hiš

Direktor TOZD ing. Borut Maister na obisku gradbišča

GE Maribor v Kobaridu

Delavci GRADISA TOZD GE Maribor so poleg enodnevnega zaslužka, ki so ga namenili kot pomoč prizadetim v Posočju zavijali rokave in odšli med prvimi v Kobarid, da na kraju samem nudijo pomoč.

Prevzeli so gradnjo 41. kletnih etaž s ploščo in jih v rekordnem času — dober mesec dni, tudi končali. Nanj bo Marles postavil svoje montažne hišice, tako da bo še pred zimo dobilo streho 41 prizadetih družin.

Izredno slabo vreme, ki jih spremlja pri gradnji, ni moglo ustaviti zastavljenega tempa, saj so se delavci skupaj z vodstvom gradbišča dobro zavedali, da pomagajo ljudem, ki so čez noč ostali brez strehe nad glavo. Normalnega delovnega časa sploh niso poznali. Delavci so od ranega jutra do trde teme delali neprenehoma.

Sadovi njihovega dela so lepo vidni, objekti na livadi pred Kobari-

dom, kjer bo že jutri zaživelo povsem novo življenje. Veliko število ljudi, ki jim je potres docela porušil domove in, ki so se sedaj stiskali v šotirih in prikolnicah, bo dobilo nove domove.

Gradbeni bodo odšli, za seboj bodo pustili objekte, ki že nešteto krat, toda to ne pomeni, da so pomagali ljudem ob njihovi potrebi, ko jim je bila pomoč najbolj potrebna.

Stromajer Franjo

Počasi le v korak s standardi

Ravno v teh tednih je pred nami osnutek sporazuma o minimalnih standardih pri urejanju stanovanjskih domov, provizorijev in delavskih naselij za gradbene delavce. Ta sporazum sprejemamo z namenom, da bi našim delavcem, ki večji del svojega aktivnega življenja preživijo na gradbiščih in v časovnih stanovanjih v delavskih naseljih, zagotovili dostojen standard in zadovoljivo prehrano, kar je osnovni pogoj zdravja in produktivnosti dela. Seveda bomo morali tudi v naši delovni organizaciji razpravljati o tem osnutku, dodati pripombe ali izboljšave, vendar vseeno lahko že pred sprejetjem ugotovimo lastno stanje na tem področju. Zato smo obiskali nekaj samskih domov, katerih razmere bomo predstavili v današnji številki, drugič pa še kaj več o ostalih.

V Mariboru smo poiskali Ivana Kovačeca, upravnika samskega do-

ma in ta nam je o »svojem« domu povedal naslednje:

»Za večino naših stanov. (v kate-rih je 400) tukaj ne poskrbimo samo za posteljo ampak tudi za prehrano — vsi se hranijo v domu. Sicer je tudi precej ugodna cena, saj je na primer kosilo 12 din. V naši menzi pripravljamo vse obroke: zajtrk, malico, kosilo, večerjo. Malico razdeljujemo po vseh gradbenih sektorjih, delno tudi izven Maribora, tako da dnevno skuhamo približno 550 malic. V kuhinji, ki je za tako število obrokov res premajhna in sila zastarela, dela devet deklet v dveh izmenah. Komaj čakamo na gradnjo novega samskega doma in s tem tudi nove menze.

Naši ljudje spijo v štiriposteljnih sobah in mislim, da so kar zadovoljni, tako z nastanitvijo kot s prehrano. Za čistočo v domu skrbi 12 snažilk, perica, šivilja, za toploto pa dva kurjača.«

Med pogovorom se nam je pridružil tudi vzgojitelj učencev Zeljko Miletič. Ta ima »na skrbi« 150 učencev, ki stanujejo v samskem domu:

»Ko učenci pridejo iz službe ali šole, se popoldne posvetijo najprej učenju, nato pa rekreaciji. Poleti je za to zadnje veliko lažje, saj lahko vse ure popoldne preživijo zunaj, na igrišču, pozimi pa morajo ostati v domu. Dnevni prostor pa je zelo malo, le dve dnevni sobi sta s 44 mesti in ti sta za učne ure vedno zasedeni. Drugače pa je izvenšolska dejavnost učencev razdeljena v več interesnih krožkov: formirane so nogometna, strelska, šahovska, namizno teniška sekcija, dramska skupina in recitatorska skupina.

Organizirano delo se odvija od 16. ure naprej, za tiste pa, ki hodijo v šolo, je od 15. do 18. ure učna ura. Učenci prvega letnika imajo še pripravljeno tečaj iz matematike pred vstopom v šolo. V prostem času obiskujejo gledališče, v novembru pa planirajo ogled letališča in muzeja NOB. V zadnjem času se je zelo razvijala mladinska organizacija in tako bo v počastitev dneva republike nogometno in strelsko tekmovanje z bližnjim dijaškim domom ter tekmovanje v šahu z domom učencev Stavbarja. Mladinci bodo pripravili tudi proslavo za naš obrat na Pobrežju.

Za ureditev igrišča pri Partizanu so učenci dali 1200 prostovoljnih ur in zato lahko tedensko uporabljajo telovadnico, kar nam pride zelo prav.«

V Ljubljani smo obiskali nov samski dom Nove Jarše, katerega upravitelj je Slavko Sarič. Ta nam je povedal:

»V domu imamo 94 sob (90 s 4 ležišči in 4 s 3 ležišči) ter dve bolniški sobi s 4 ležišči. Imamo seveda tudi devet čajnih kuhinj, devet umivalnic, 18 kopalnic, 10 WC, knjižnico, dva dnevna prostora, sušilnico, pet garderobnih prostorov, kolesarnico in zaklonišče. Vse to čisti 10 snažilk, drugače pa v domu vzdržujemo red s pravilnikom, imamo pa tudi domski svet, v katerem skupaj s stanovci rešujemo razne probleme. Iz vsakega nadstropja sta v njem dva člana in pokazalo se je, da je to zelo ustrezna oblika sodelovanja, saj sedaj nadstropja že tekmujejo med seboj.

Za rekreacijo bo kmalu v kletnih prostorih urejeno strelišče, sedaj pa imajo stanovci na voljo nogometne žoge, namiznoteniške loparje in mize, šahovnice itd.

Skušali bomo čimprej opremiti knjižnico, v ta namen pa tudi že dobivamo časopise v jezikih, ki jih govorijo naši stanovci.

Za popoldansko rekreacijo se bomo povezali z ostalimi našimi samskimi domovi, da bomo kasneje lahko priredili tudi kakšno tekmovanje. Povezali smo se tudi s predstavniki naše krajevnice skupnosti in z njimi sklenili, da bomo poskusili sodelovati pri različnih skupnih akcijah.

Pa pogledjmo še, kaj menijo stanovci o svojem bivališču:

Mladinska brigada Gradisa v Posočju

Kakor po vojni tako tudi sedaj smo mladi polno pripravljeni pomagati pri obnovi in izgradnji porušeni in nerazvitih področij. Po potresu, ki je prizadel naše na italijanski in naši strani Soče smo vsi člani kolektiva prispevali sredstva za obnovo v raznih oblikah. Zaradi kasnejših potresnih sunkov in nujnosti obnove pa smo mladinci Gradisa sklenili, da bi ob pomoči v obliki dvodnevnega zaslužka priskočili na pomoč tudi s svojim delom na potresnem področju. Na sestanku koordinacijskega sveta ZSMS GIP GRADIS 17. 9. 1976 smo sklenili, da bomo v mesecu oktobru poslali svojo ekipo. Zbiranje mladincev za mladinsko brigado je potekalo telefonično in pismeno preko kadrovske službe v TOZD. Vsi mladinci so bili obveščeni zadnji trenutek, zaradi tega je bilo tudi nekaj nesporazumov, ki pa smo jih rešili ob prihodu v Kobarid in kasneje v Bovec.

Začetna ekipa mladincev na gradbišču Gradisa je bila iz 15 mladincev, ki pa se je v naslednjem tednu povečala na šestindvajset brigadirjev.

Prvi dan dela je bil zelo naporen in tako vsi nadaljnji, še posebno zaradi odpiranja gradbišča in začetnega razporejanja in dovažanja materiala na gradbišče. Vodja gradbišča je mladince razdelil v več skupin in to predvsem po poklicu, ki ga opravljajo na svojem delovnem mestu. Mladinca, predstavnik železokrivnice, Tomič Nedeljko in Hupič Safet sta bila razporejena v skupino železokrivcev in sta v začetku veliko dela opravljala sama, saj je bil v začetku samo eden, ki je bil v skupini delavcev iz GE Maribor. Nekaj drugih je bilo dodeljenih skupini tesarjev, ki so postavljali opaže in kasneje tudi razopazali. Ostali mladinci pa so delovali v skupini pri razkladanju

tovornjakov in planiranju temeljev za postavljanje hiše. Poleg že omenjenih predstavnikov železokrivnice so sodelovali še mladinci Doma učencev: Đukić Milorad, Bistrić Nezir, Delić Radomir, Aleksić Miladin, Stjepanović Dragan, Fazlić Sejdo; Nizki gradjenj Maribor: Dugi Stan-ko, Hohnjec Ivan, Stiglič Mirko; Jesenice: Jurić Milorad, Avdić Đemal, Buljubašić Zahir; GE Celje: Avdić Hajrudin, Alaber Andrija, Kadirić Mesud, GE Ravne: Bajrami Mirsad, Bukvić Ibro in skupnih služb: Jesenovec Tone, Ida Meglič in Murn Dominik.

Po deževnih dneh, ki so bili dolgi, delo pa težko, se je zjasnilo in posijalo je sonce in delo je postalo nekoliko lažje. V začetku so mladinci delali tudi ves dan in v soboto ter nedeljo. Proti koncu pasmo delalimo v delavnikih in v soboto dopoldan. Poleg tega smo si organizirali tudi popoldanske proste ure za trim mladincev.

Delo, ki so ga opravili mladinci, je po besedah vodje gradbišča tov. Starovasnika in delovodje tov. Verdni-ka, tov. Dolenca in tov. Zorca zelo veliko, saj smo razbremenili delavce, ki bi morali razkladati kamion in planirati, postavljati opaže in razopazevati ter opravljati železokrivska dela.

Zadnji dan našega bivanja v Bovecu v hotelu Kanin smo imeli tudi poslovnih večer, kjer smo se srečali mladinci z delavci na gradbišču. Bilo je prijetno in veselje je trajalo pozno v noč.

Naš prispevek potresnemu področju je bil dokajšen, saj so delavci GE Maribor in mladinska delovna brigada opravili delo na vseh objektih v dogovorjenih rokih in po izgradnji komunalnih objektov bodo lahko prebivalci Kobarida in okolice zaživi v normalnih pogojih.

Stan

U našem preduzeću, kažu zaposleni u »ŽBUNU«, zna se u kom grmu leži zec. Prigušeno nezadovoljstvo se već mesecima, nekoliko, bolje rečeno, godina provlači kroz prepričavanja i svakodnevnih razgovore.

Cesto puta je dolazilo i do ozbiljnih diskusija, prepirki, ali se na kraju, sve po običaju, završavalo razdvojenom razpravom i bez ikakvog rezultata.

— Druga preduzeća — revoltirano je toga dana poviso glas drug Sima — grade svoje stanove za svoje službenike, vođe, brate, brigu o krovu nad glavom, a u našem poštovanom kolektivu, međutim, niko ni prstom ne mrdne!

Nije morao tražiti podršku za svoju primedbu. Bio je okružen istomišljenicima.

— Sramota, iskreno rečeno, sramota! — priskoči Zika. — Radim pošteno i prekovremeno, dao bih sve za ovaj kolektiv, a on ni običnu garsonjeru ne može da mi sagradi!

— Slično je i sa mnom! — uzruja no ču Steva. — Zivim u vlažnom sobičku, drhtim pred gazdaricom k'o

djače prvače, a ovamo dajem svoj dinar u fond za stambeno izgradnju od koga, do sada, ruku na srce, niko od nas nije dobio ni jedan kvadratni metar stana!

Malo po malo, reč po reč i toga je dana, izgleda, dara prevršila meru. Svima je, razume se, dozlogrdilo beskonačno čekanje.

— Zahtevamo da stambena komisija počne, konačno, sa ozbiljnim radom! — Glasno i jasno izkresa u brk direktoru i predsedniku stambene komisije drug Miloš.

Situacija se očigledno zaoštrila. Sa mrtve tačke se, bilo je nedvosmisleno, moralo krenuti.

Prošlo je od tada još nekoliko dugih i gundjanjem prošetih meseci.

— Pa? — zainteresovao se, više u pretečom tonu, ponovo drug Zika.

— Radi se, drug Ziko, radi se! — odgovori mu predsednik komisije.

Zika nije ponovo postavio pitanje.

— Komisija već uveliko i svestrano čita »MALE OGLASE« pod rubrikom »Stanovi za izdavanje!«

Sava Kostić

Zlomljena krila

Slovo, vsako slovo je trpko. Smrt je dokončno slovo, ki ne pušča niti trohice upanja. Grenko je, če izgubiš starejšega tovariša, nepojmljivo, nenaravno in dolgo ne moreš doumeti resnice takrat, ko izgubiš mladega, enega najmlajših sodelavcev — prijateljev.

Tako še danes nismo popolnoma dojeli, da je tista neizprosna in nemilosna resnica vzela sodelavca Kovinskih obratov Ljubljana — Vinka Skoka. Njega, ki ga bomo res težko pogrešali, pa tudi tisto skrb, ki je velikokrat zažarela v mislih marsikaterega izmed nas, ko se je s svojimi »krili« spet odpravljal visoko v hribe, da je mirno in neslišno priplaval v dolino. Vedno znova smo mu s skrbjo branili, pa ga tudi obćodovali, ker je bil tako pogumen. Kdo ve zakaj ga je želja po »imeti krila« in »postati velika ptica«, tako mikala.

Neizmerno si želimo, da bi tudi zadnji priletel med nas, toda Grintovec nas bo vedno spominjal na bolečino, ki je tako zelo prizadela tvoje bližnje, tvoje prijatelje in sodelavce.

Med nami si zrasel iz učenca v strokovnjaka, nisi pa uspel dokončati mnogih svojih načrtov. Nit se je pretrgala, veter je obrnil tvoja krila, vendar ostal boš vedno naš mladi sodelavec.

Sodelavci TOZD Kovinski obrati
Ljubljana

— Oprostite tovariš natak, saj lahko že nehate. Imam namreč samo za 10 cm tega računa

IGNAC MUNDJER, KV strojnik:

TOMO ZIHER, PK betoner:

»Zaposlen sem že 25 let pri Gradisu, in sicer v obratu gradbenih izdelkov v Ljubljani. Prej sem stanoval 24 let v barakah in o razliki med tedanjim bivanjem in sedanjim sploh ne bi govoril. Sedaj imam res občutek, da sem človek. Če bi mi sedaj kdo rekel, da bi moral nazaj v barake, mislim, da ne bi nikoli pristal na to. V sedanjem domu je skoraj tako kot doma, le da mi manjka družina. Drugače pa ob popoldnevih berem časopise, zvečer gledam TV ali pa grem včasih v mesto.«

»V Gradisu sem od leta 1972, drugače pa sem doma iz Varaždina. V novem domu se počutim odlično in težko bi našel kakršnokoli slabo stran bivanja v tem domu. Tudi če je kdaj kaj takega, kar mi ni po volji, se hitro spomnim na grozne razmere, v katerih sem moral živeti v barakah in dobra volja ter zadovoljstvo, da sem tukaj, prideta kar sama od sebe. Tukaj imamo lepe sobe, svetle, lepo okoliščino, ki jo sami urejujemo in sploh se dobro počutimo.«

